

Rapporter från riksdagen 2024/25:RFR7

Finansutskottet FiU

Offentligt sammanträde med utfrågning av Finansiella stabilitetsrådet

Offentligt sammanträde med utfrågning
av Finansiella stabilitetsrådet

ISSN 1653-0942
ISBN 978-91-7915-123-2 (tryck)
ISBN 978-91-7915-124-9 (pdf)
Riksdagstryckeriet, Stockholm 2025

Förord

Finansutskottet bjöd in till ett offentligt sammanträde med utfrågning av Finansiella stabilitetsrådet den 21 januari 2025. Temat för utfrågningen var Finansiell stabilitet och makrotillsyn – amorteringskrav och bolånetak.

Utfrågningen är årligt återkommande. Finansiella stabilitetsrådet består av företrädare för regeringen, Riksbanken, Finansinspektionen och Riksgäldskontoret. I utfrågningen medverkade finansmarknadsminister Niklas Wykman, riksgäldsdirektör Karolina Ekholm, riksbankschef Erik Thedéen och Finansinspektionens generaldirektör Daniel Barr.

I det följande redovisas de uppteckningar som gjordes vid utfrågningen och de bilder som visades av föredragshållarna under deras presentationer.

Innehållsförteckning

Förord3

Program5

Uppteckningar från det offentliga sammanträdet.....6

Bilaga

Bilder från det offentliga sammanträdet38

Program

Datum: Tisdagen den 21 januari 2025
Tid: Kl. 9.00–11.00
Plats: Förstakammarsalen
Deltagare: Finansmarknadsminister Niklas Wykman, riksgäldsdirektör Karolina Ekholm, riksbankschef Erik Thedéen och Finansinspektionens generaldirektör Daniel Barr.

Program

9.00

Finansutskottets ordförande Edward Riedl (M) hälsar välkommen

9.03

Inledande anförande av finansmarknadsminister Niklas Wykman, ordförande i Finansiella stabilitetsrådet

9.10–09.30

Inledande presentationer av

- Karolina Ekholm, riksgäldsdirektör
- Erik Thedéen, riksbankschef
- Daniel Barr, Finansinspektionens generaldirektör

9.30–11.00

Frågor från och diskussion med finansutskottets ledamöter

11.00 (senast)

Finansutskottets vice ordförande Mikael Damberg (S) avslutar sammanträdet

Uppteckningar från det offentliga sammanträdet

Ordföranden: Klockan är nio och finansutskottets sammanträde är öppnat. Punkt 1 är Offentligt sammanträde med utfrågning av Finansiella stabilitetsrådet om finansiell stabilitet och makrotillsyn – amorteringskrav och bolånetak.

Jag vill hälsa alla er här i salen varmt och hjärtligt välkomna – alla er som följer oss via riksdagens webbsändning och SVT Forum likaså. Det här är ett försök från finansutskottets sida att bjuda in till en bred kunskapsession där alla medborgare har möjlighet att ta del av diskussionerna.

Temat för dagen är finansiell stabilitet och makrotillsyn – amorteringskrav och bolånetak. Det är frågor som väldigt många människor funderar över. Det gäller allt från första bostaden till de höga räntor som varit. Jag tror att det finns ett stort intresse för de här frågorna.

Stabilitetsrådets representanter och ordförande kommer att ha dragningar här i början. Därefter erbjuds partierna i storleksordning möjlighet att ställa frågor och komma med eventuella synpunkter.

Dagens övning inleds med ett anförande av finansmarknadsminister Niklas Wykman, tillika ordförande i Finansiella stabilitetsrådet. Välkommen!

Finansmarknadsminister Niklas Wykman (M): Tack så mycket! Det är roligt att vara här.

Jag börjar med att tala om läget i stora drag. Amerikansk ekonomi har dragit ifrån både europeisk ekonomi generellt och svensk ekonomi. I dag är temat den finansiella stabiliteten, och det höjs röster för att på olika sätt nagga den i kanten. Man tror att det är rätt sätt för Europa att komma i fatt eller nå högre tillväxttal. Därför sägs det klart och tydligt från regeringens sida att vi värnar den finansiella stabiliteten.

Det finns inga genvägar. För att få upp produktiviteten i svensk och europeisk ekonomi behövs strukturreformer. Det behövs fler människor som arbetar och högre produktivitet i ekonomin. Man kan inte ta några genvägar utan måste dra lärdomar av tidigare kriser och hålla ordning och reda i ekonomin. Det skapar skyddsvallar som ger stabilitet och motståndskraft. Monterar man ned dem i tron att det ger högre tillväxt bäddar man för nya krisförlopp i ekonomin. Den här regeringen kommer alltid att värna den finansiella stabiliteten.

Vi ska prata om bostadsmarknaden. På vilken marknad som helst där man antingen förstört dess funktionssätt eller har ett grundläggande dåligt funktionssätt kan man få till exempel volatilitetsproblem eller väldigt höga priser. Vi har ett nyligt exempel på en marknad som fungerat allt sämre på grund av att den underliggande produktionen inte längre fungerar som den en gång gjorde. Där har man fått väldigt volatila priser. Det har drabbat – och

drabbar – hushållen. Det drabbar företag och företagsetableringar när energimarknaden inte fungerar.

Det finns de som säger att det inte är något problem, för det kan hanteras i den finansiella sektorn. Förenklat kan man säga att man kan ta från industriarbetarnas löneutrymme och ge till olika typer av finansiella produkter och tjänster. Det blir som ett slags transferering i ekonomin, från produktionen och dem som arbetar där till dem som i stället ägnar sig åt finansiella produkter som derivat och annat.

Vissa säger alltså att det inte är något problem att ha en sämre fungerande marknad eftersom det kan hanteras i det finansiella systemet. Men vi vet ju vad det ledde fram till – man fick ställa ut kreditgarantier utan att få något reellt tillbaka. Svenska folket behövde garantera 250 miljarder kronor för att få ordning på marknaden.

Om man har en i grunden dåligt fungerande marknad eller har förstört en marknad och sedan försöker hantera problemet inom det finansiella systemet är i stället risken inte bara att man får en omfördelningspolitik – från människor som arbetar och producerar till människor som i stället ägnar sig åt handel med finansiella produkter – utan också att man får olika typer av risker eller i värsta fall krisförlopp.

Det är alltså i grunden viktigt att vi i Sverige arbetar med välfungerande marknader. Alla problem kan inte hanteras i det finansiella systemet. Har man brister i den reala ekonomin och tror att man kan hantera dem i de finansiella systemen kan det leda till risker eller krisförlopp, även om vi många gånger har sett det omvända: att stort risktagande i det finansiella systemet har slagit över i problem i den reala ekonomin.

Det är en väl etablerad insikt i det svenska samhället att hushållens skuldsättning är en riskfaktor. Det påtalar vi själva ofta. Vi arbetar med det på olika sätt genom lagar, regler och myndighetsbeslut. Men det påtalas också av olika internationella bedömare. Vilken internationell bedömare man än går till, snart sagt, pekas det på den höga skuldsättningen hos de svenska hushållen som en potentiell risk i ekonomin.

Den risken har många hushåll fått erfara i praktiken. Det gick från att ha varit en teoretisk föreställning som nationalekonomer och andra pratade och skrev om till något många fick känna på konkret när räntorna steg. Det slog hårt mot hur mycket pengar man hade över när man hade betalat för bostaden. Det här är alltså på riktigt. Det är inte en teoretisk konstruktion. En hög skuldsättningsnivå gör ett hushåll mer sårbart, och på totalen kan det även ha effekter för hela ekonomin.

Man måste ha en klar och tydlig bild av hur skuldsättningen ser ut. Den här grafen från Statistiska centralbyrån visar årlig tillväxttakt. Man ser tillväxttakten för både bolån och det som kallas konsumtionslån. Det är viktigt att komma ihåg att konsumtionslån också kan vara lån till en bostad. Vi har ju regler för hur högt man får belåna sin bostad, men vi har inte regler som säger hur mycket man får låna till sin bostad.

I vilken utsträckning man får använda sin bostad som säkerhet när man tar ett bolån är reglerat, men man kan ta så kallade blankolån till resten. Dessa lån kan också vara till andra saker, till exempel konsumtion. Men här måste vi som på olika sätt bär ansvar för det svenska samhället vara vaksamma och beredda att vidta åtgärder och hela tiden följa utvecklingen noga, för hushållens skuldsättning är en riskfaktor i ekonomin.

Ska man värna den finansiella stabiliteten när man riktar in sig på det här problemet finns det inte en lösning som löser allt. Det behövs en balanserad och väl genomtänkt mix av åtgärder som bottnar i sund kreditgivning. Det vidtas flera åtgärder för att strama upp och för att vi alltid ska ha en sund kreditgivning. Att man kan låna är naturligt i en ekonomi, men man ska inte kunna låna ut pengar till människor som i grunden saknar återbetalningsförmåga. Det förstör deras liv, och det bygger in risker i ekonomin.

Vi ska ha en stark och sund amorteringskultur i Sverige. Lån ska betalas tillbaka. Det måste vara grundinställningen, även på bostadsmarknaden. Det måste finnas utrymme vid sidan av detta för hushållen att ha ett sparande. Det pågår mycket diskussioner – berättigade sådana – om till exempel likvida buffertar.

Hur motståndskraftig man är som hushåll påverkas inte bara av hur skuldsatt man är utan också av hur mycket sparande och vilka marginaler man har att ta av. Det är såklart en balansgång mellan att antingen lägga alla sina pengar på att amortera eller lägga en del av dem på att spara. Grundkonceptet behöver givetvis vara både och, för att hushållen ska kunna stå emot variationer eller till och med kriser i ekonomin och för att vi tillsammans på totalen inte ska bidra till krisförlopp eller risker.

Jag vill också gärna lyfta fram en annan sak. Det är en grundfunktion, som trots det är underskattad eller åtminstone underdiskuterad. Att ha bra regelverk är såklart en sak, och att de efterlevs är helt centralt. Vi ska ha en effektiv och välfungerande banktillsyn där myndigheter – det gemensamma – verkligen ser till att de regler som vi har beslutat om följs och att det inte byggs upp okända eller dolda risker i våra system. Det är också helt centralt i de här sammanhangen.

Makrotillsyn, som syftar till att identifiera och hantera risker i det finansiella systemet som helhet, är en omdiskuterad fråga, inte bara i Sverige utan i många länder och också i den akademiska litteraturen. Det är ju på många sätt ett relativt nytt regleringsområde. Lärdomar som drogs av finanskrisen har omsatts i olika typer av regleringar. Det är lite olika i olika länder, men i grunden är syftet att värna den finansiella stabiliteten.

Det här är en väldigt bred verktygslåda. Ofta diskuterar vi enstaka delar i detta, men det är viktigt att veta att det i Sverige och andra länder finns många olika komponenter att arbeta med. Det handlar inte bara om bolånetak eller amorteringsregler. Det finns många olika verktyg, till exempel i form av de krav man ställer på banker att ha buffertar och annan motståndskraft, till exempel hur de ska risksätta eller ha riskviktsgolv för olika typer av lån. Det finns alltså en bred verktygslåda.

Ofta handlar diskussionen om det som direkt påverkar den enskilda konsumenten eller medborgaren och som man på ett klart och tydligt sätt ser. Men man ska veta att regelverken och de potentiella regleringarna på området är många fler än de som ofta diskuteras.

Det har förekommit kritik i Sverige, men också inom forskningen, mot de åtgärder som införts på olika ställen. Det vi diskuterar i dag kring de låntagarbaserade åtgärderna, kring hur mycket man får låna på sin bostad och hur snabbt och hur mycket man behöver amortera är ju på goda grunder omdiskuterat. Det har effekt på den finansiella stabiliteten men också på den enskilde, alltså en direkt påverkan på hushållsekonomin. Det har dessutom andra effekter, inte minst fördelningspolitiska.

Det är klart att om det blir svårt att låna och det krävs snabbare amorteringar – allt annat lika – blir det mer gynnsamt för den som är född med pengar än för den som behöver låna. Det finns de som är oroliga för att det inte bara leder till orättvisor utan kanske till och med till en mindre dynamisk ekonomi. Om man har rika eller välbärgade föräldrar som kan hjälpa en in på bostadsmarknaden påverkas man ju inte så mycket av detta, men om man behöver vara sin egen lyckas smed påverkas man desto mer ifall det blir svårare att ta sig in.

Reglerna har, som alla regleringar, både för- och nackdelar som på ett begåvat sätt behöver vägas mot varandra för att man ska hitta den bästa lösningen. Vi ska självklart ha en stark amorteringskultur. Det behövs regleringar, men det behövs också avvägningar mot de sidoeffekter som finns kring detta.

Det är viktigt att diskussionen är intellektuell, genuin och seriös. Man ska ta in fakta, inte bara ägna sig åt tyckande eller känslor utan grunda sig på den bästa kunskapen på det här området.

En betydande diskussion har rört fördelningspolitiken. Ett exempel är hur mycket pengar man har över när man har betalat för sin bostad, och det kan variera väldigt mycket. En ung familj som börjat arbeta och skaffat barn och som behöver större bostad i ett område där bostadspriserna är ganska höga kan få betydligt ökade kostnader varje månad. Det kan slå till i en fas i livet då man behöver blöjor och barnvagn och har som störst utgifter i övrigt. Det behöver man ta in när man gör den här typen av bedömningar.

Det finns de som säger att om man lättar på reglerna skulle det kanske leda till något högre bostadspriser. Då är det viktigt att ha storheterna klara för sig. Om bostadspriserna till exempel blir 5 procent högre om man ändrar detta skulle det i det här fallet kanske handla om att man får betala ytterligare 500–600 kronor i månaden i ränta. Det skulle i så fall få vägas mot 4 000–6 000 kronor i amorteringar.

Storheterna är alltså väldigt olika när man tittar på möjligheterna att etablera familj eller flytta så att man får ett rum till i sin bostad. Det behöver tas in i de här diskussionerna, när det gäller både aspekterna av stabilitetsvärnande åtgärder och hur det slår in i ekonomin. Det behöver göras på ett seriöst, noggrant och vetenskapligt sätt och vara väl förankrat i att utgångspunkten alltid är att värna den finansiella stabiliteten och inte ta risker med svensk ekonomi.

Vi bad mycket välrenommerade forskare och praktiker på området att göra en gedigen utredning och se över data, erfarenheter från andra länder och konsekvenser och vad man kan göra. De har lämnat sitt förslag, och det bereds just nu. Vi bereder det i Regeringskansliet som del av en bredare översyn av till exempel om det här behöver regleras i lag. I dag är det ju reglerat på ett annat sätt. Behöver det bli ännu tydligare och starkare? Har vi rätt ansvarsfördelning i övrigt i verktygslådan? Det finns som sagt många verktyg. Finns det fler saker vi kan göra för att säkra den finansiella stabiliteten? Vi återkommer om detta under våren.

Ordföranden: Tack! Då är det dags för inledande presentationer, och vi börjar med Karolina Ekholm, riksgäldsdirektör. Varmt välkommen!

Karolina Ekholm, Riksgäldskontoret: Tack så mycket!

Temat för dagens utfrågning fokuserar specifikt på amorteringskrav och bolånetak. Det svenska bolånetaket infördes 2010 i sviterna av den globala finanskrisen. Det första amorteringskravet infördes flera år senare, 2016, och det så kallade förstärkta amorteringskravet kom knappt två år senare, 2018.

Amorteringskraven infördes i ett makroekonomiskt läge med extremt låga räntor och rätt så hög tillväxt i hushållens skuldsättning. Jag såg i diagrammet som statsrådet visade att den årliga kreditillväxten när det gällde bostadslån under perioden 2016–2018 låg på 7–9 procent. Det var alltså en ganska hög tillväxttakt.

De låga räntorna motiverades av att inflationen var förhållandevis låg och gav förstås bränsle åt kreditillväxten utan att egentligen ha som primärt syfte att få hushållen att låna mer. I historien vi hör tycker jag att man kan urskilja två skilda motiv till makrotillsynsåtgärderna som reglerar hushållens skulder.

Man kan se införandet av amorteringskraven – åtminstone delvis – som åtgärder som syftade till att motverka effekterna av dåtidens extremt låga räntor på hushållens skuldsättning. Den biten handlade alltså om något man kan kalla ett situationsspecifikt motiv.

Det fanns förstås också strukturella skäl till åtgärderna. Där handlar det om att ett rent marknadsutfall bedöms vara sämre än vad man kan få med regleringar på plats. Det kan finnas flera olika skäl till det. Ett skäl som har diskuterats när det gäller den svenska bolånemarknaden är att hushållen tenderar att låna mer än vad som är samhällsekonomiskt optimalt, för att lånefinansiering av bostäder skattemässigt är gynnat.

Jag tror att det kan finnas skäl att också ta hänsyn till en tendens på bankmarknaden att bankernas konkurrens om bolånekunder sker med hjälp av gynnsamma lånevillkor snarare än med bolåneränta.

Jag tror att för samhället och hushållen skulle det kanske vara en fördel om bankerna konkurrerade med låga bolåneräntor, men för bankerna innebär ju en sådan väg att det väldigt direkt åter av lönsamheten att sätta låga räntor ut mot kunderna. Att däremot konkurrera genom att erbjuda generösa villkor, det vill

säga lån som täcker en stor del av bostadens värde, ha låga krav på egen kapitalinsats och begränsad eller ingen amortering – det påverkar inte den kortsiktiga lönsamheten, men det ökar riskerna på sikt.

Jag ser alltså det här som en situation – eller åtminstone en potentiell situation – där det som är individuellt rationellt för bankerna och deras kunder riskerar att leda till ett utfall för samhället som är dåligt i den bemärkelsen att det skapar alltför höga risker för den finansiella stabiliteten och för den makroekonomiska stabiliteten.

Vad gäller dagens situation behövs knappast särskilda åtgärder för att motverka räntelägets effekter på hushållens skuldsättning. Ränteläget är ju mycket högre i dag än det var när amorteringskraven infördes, även om korträntorna har kommit ned betydligt det senaste året. Men det finns fortfarande behov av att se till att kreditgivningen beaktar risken för boprisfall i tillräcklig utsträckning och att man tar hänsyn till risker för den finansiella och makroekonomiska stabiliteten.

En egenskap hos den svenska banksektorn, som jag även tog upp vid förra årets utfrågning, är att lejonparten av bankernas utlåning är kopplad till fastigheter och bostäder på ett eller annat sätt. Stapeldiagrammet jag visar nu visar hur bankernas totala utlåning fördelar sig på olika typer av ändamål. Om vi lägger ihop bolån till hushåll med lån till bostadsrättsföreningar och kommersiella fastighetsbolag handlar det om tre fjärdedelar av bankernas totala utlåning. Det är alltså i första hand där bankerna tjänar sina pengar och där de konkurrerar med varandra.

Givet att det ser ut på det sättet finns det anledning att oroa sig över hur eventuella prisfall på fastigheter och bostäder påverkar den finansiella stabiliteten. Man kan se den period vi precis gått igenom med kraftigt höjda korträntor och rörliga boräntor som ett slags stresstest.

Det här diagrammet visar hur de rörliga boräntorna har utvecklats över tid. Man kan se den dramatiska ökningen från ungefär 1 ½ procent våren 2022 till nästan 5 procent i slutet av 2023. Diagrammet visar också hur bankernas kreditförluster som andel av deras balansomslutning och andelen osäkra lånefordringar av deras totala lånetillgångar utvecklade sig. Bostadspriserna kom att falla, även om det har skett en viss återhämtning sedan dess. Trots detta ser vi att när det gäller kreditförluster och osäkra lånefordringar hände det i princip ingenting under den här perioden.

Huruvida frånvaron av negativa effekter på bankerna ska tillskrivas den reglering av hushållens skulder som vi haft på plats ska jag låta vara osagt, för vi vet ju inte hur det hade sett ut om vi inte hade haft de regleringarna.

Vi kan se att hushållens skuldsättning tillsammans med den höga andel lån med rörlig ränta som vi har på den svenska marknaden för finansiering av bostäder medför ett problem för samhällsekonomin när det gäller den makroekonomiska utvecklingen.

Det här diagrammet visar utvecklingen av hushållens konsumtion. Det är ju en central komponent i aggregerad efterfrågan och därmed för den ekonomiska tillväxten. Som ni ser varierar konsumtionen en hel del från kvartal till

kvartal, men det framgår också av diagrammet att det inte har skett någon trendmässig tillväxt av hushållens konsumtion de senaste tre åren. Det är alltså under samma period som den ekonomiska tillväxten har stått och stampat.

Hushållens konsumtionsutrymme har påverkats negativt inte bara av höjda bolåneräntor eller höjda räntor generellt sett utan också av minskade realinkomster på grund av den höga inflationen. De flesta prognosmakare, inklusive oss på Riksgälden, väntar sig att konsumtionen ska börja stiga nu när korträntorna kommit ned en bit, liksom de rörliga bolåneräntorna, och när realinkomsterna börjar öka. Men den senaste tidens utveckling tyder på att hushållens räntekänslighet påverkar hela den makroekonomiska utvecklingen.

För att vara tydlig är alltså min slutsats av detta inte att vi nu bör underlätta för en kreditdriven konsumtionsboom genom att montera ned makrotillsynsregleringarna. Jag tror att sådana regleringar behövs, av de strukturella skäl jag har angett. Exakt hur restriktiva de behöver vara i den miljö vi är i nu har jag ingen stark uppfattning om, men det gissar jag att de talare som kommer efter mig har.

Ordföranden: Tack så mycket! Nästa presentation hålls av Erik Thedéen, riksbankschef. Varmt välkommen!

Erik Thedéen, Riksbanken: Tack, herr ordförande! Tack för inbjudan!

Karolina tror visst att jag har en starkare uppfattning än vad hon har. Vi får väl se om det stämmer.

Jag tänker säga något om vad vi kom fram till i vår allmänna stabilitetsbedömning i stabilitetsrapporten som vi publicerade i november. Det blir kort. Sedan kommer jag att säga någonting om makrotillsynsåtgärderna.

Min generella slutsats är i linje med det Carolina sa, nämligen att vi fortsatt måste värna makrostabilitet och finansiell stabilitet. Därför är åtgärderna på det stora hela motiverade, men jag ska kvalificera de synpunkterna lite grann under mitt anförande.

Vad gäller stabilitetsriskerna vi kommunicerade ser vi att de lättat något. Det beror i allt väsentligt på det lägre ränteläget. Vi har bland annat pekat på hur fastighetsföretagen stressats när räntorna gått upp och på de akuta finansieringsproblem som många av dem fick. Det har lättat, men det fortsätter ju att vara stor osäkerhet i omvärlden. Det kan också vända. Företagen är fortsatt skuldsatta, men det ser något bättre ut.

Vi pekar ganska mycket på kopplingen mellan fonder och företagsfinansiering. När covidkrisen bröt ut tog väldigt många privatpersoner ut sina pengar ur företagsobligationsfonder. De tvingades att sälja sina företagsobligationsfonder på marknaden, och den var nära en kollaps. Då började Riksbanken köpa obligationer för att stabilisera läget, men det där satte hela det systemet i gungning och förvärrade också den kris som sedan kom på fastighetsföretagsmarknaden.

Delar av detta lever fortfarande kvar – alltså risken för massiva uttag från hushållssektorn, som kan sprida sig till företagsobligationsmarknaden. Detta måste hanteras.

Vi pekar på konsumtionskreditbankerna som är en ganska liten del av det svenska banksystemet men där vi till skillnad från hos storbankerna ser relativt höga kreditförluster och också en finansiering som helt och hållet är beroende av insättning från hushåll – och kanske mer flyktig insättning från hushåll, givet att det ofta är fråga om en andra och tredje bank för hushållen.

Vi pekar också på cyberhoten och andra risker som kommer med tredje-partshantering. Det har ju varit väldigt aktuellt, inte minst i krisen i Evry, och det är något som accentueras av omvärldsläget.

Jag ska säga någonting om den här utredningen och hur man ska se på den. Jag ska börja med ett citat som finns precis i början av utredningens sammanfattning: ”Kriser har typiskt sett uppkommit till följd av expansiv kreditgivning med högt risktagande och stigande priser på bostäder och andra tillgångar.” Det var ju grunden för den reglering som sjösattes och som Karolina redogjorde för.

Vi hade en snabb tillväxt på bolånemarknaden, snabbt stigande bostadspri- ser och dessutom – mindre relevant för regleringen, men dock – snabbt sti- gande aktiepriser. Det illustreras av den här bilden, där vi ser skulden i relation till den disponibla inkomsten. Det kan vara svårt att greppa, men det handlar om att för varje skuld-krona har man alltså hälften så mycket inkomster nu jämfört med vad man hade för 25–30 år sedan. Det är en ganska snabb ökning. Det var det här som låg bakom detta. Citatet jag läste upp var den vetenskap- liga grunden och handlade om en snabb ökning av skuldsättningen och en snabb ökning av tillgångspriserna, vilket medför risker.

Paradoxen under den här tiden var att räntekostnaderna gick ned. Hushållen ökade sina skulder och såg lägre kostnader för samma skulder. Vad som sedan hände visas längst till höger på den blå kurvan, nämligen att det blev en snabb ökning av skuldkvoten, som då var tillbaka på 1995 års nivå. Ni som är lika gamla som jag vet att det var en tid då vi upplevde bolån som dyra – förvisso något billigare än vad de var efter den stora krisen i början av 90-talet.

Det som också hände då, och som Karolina var inne på, var att vi under tiden utan den här regleringen fick en konkurrens om amorteringsfrihet. Det skulle tas bort toplån, och fritidshus skulle belånas på samma sätt som andra hus. Det var en uppsjö av åtgärder bankerna emellan för att lätta på kreditvill- koren. Det satte makrotillsynsåtgärderna effektivt stopp för.

Det finns en risk här – det var också Karolina inne på – att lånebesluten bortser från de samhällsekonomiska riskerna. Ett skäl till att vi vill ha de här åtgärderna är lärdomen efter krisen 2008. Det börjar nu bli många år sedan. Jag tror att det är bland annat därför vi har den här diskussionen i dag.

Då var den väldigt tydliga slutsatsen att vi inte bara kan reglera banker. Vi kan inte bara reglera nationellt. Vi måste se på systemriskerna och de globala konsekvenserna. Att det skakar i Kalifornien har alltså effekter på Alecia. Det har vi sett i närtid, men det var ännu tydligare under finanskrisen. Därför skulle

vi då skapa ett system som klarade av just de här systemriskerna. Vi skulle helt enkelt skapa skyddsvallar mot den här expansionen.

Jag får ibland frågan om man inte kan lita på bankerna. Har inte bankerna sund kreditgivning? Jo, det har de – storbankerna har, som Karolina visade, väldigt låga kreditförluster trots stigande räntor. Men jag brukar lite retoriskt säga att jag förvisso litar på bankerna, men jag litar inte på banksystemet. Det är precis den där konkurrensen. Om den konkurrensen tillåts spela fritt – amorteringsfria lån, skippa topplånet och vad det nu kan handla om – är vi i ett annat läge, och då kommer det att bli svårt även för den sunda kreditchefen på banken att stå emot. Därför är det motiverat att ha en ganska stram hållning i detta.

Hur ser då det här ut? Den här bilden är jättebra, tycker jag, men jag är lite nörd. Jag ska försöka ta er igenom den.

Det är tre kurvor som visar hur skuldkvoten fördelas mellan hushållen. Y-axeln är andelen hushåll, och x-axeln är skuldkvoten – 250 är 250 procent av inkomsten, och 450 är 450 procent av inkomsten. Den gula kurvan är från 2011, den blå från 2017 och den röda från 2022.

Tendensen är väldigt tydlig, och det framgick av första bilden också. Det är en snabb drift uppåt. Man lånar mer och mer till sin inkomst. Räntorna går ned; man har råd med detta. Så sätter vi skuldkvotstaket på 450, och där går effektivt gränsen.

Vad händer då om vi lättar på gränsen, som utredarna föreslår, till 550? Det har utredarna tittat på. I ett worst case scenario som antagligen är just worst case – det kommer inte att bli riktigt så mycket – skulle de som är begränsade i dag kunna öka sin skuldsättning med 21 procent. Det är en ganska dramatisk förändring av hushållens skulder, framför allt för de hushåll med riktigt höga skulder som i dag ligger och balanserar på 450-gränsen. Bilden är illustrativ. Det är ganska troligt att om vi skulle stå här om tre år med de förslag som utredningen har lagt fram kommer vi att ligga väldigt nära 550. Det är ett val man har att göra om man vill tillåta en sådan kraftig kreditexpansion.

Det finns kostnader med reglering. Statsrådet var inne på det. Det är inte självklart att man bara ska reglera; det kan finnas samhällsekonomiska kostnader. Utredningen pekar på ett antal sådana, och jag tänkte bara snabbt kommentera dem.

Jag tycker som grundprincip att det är väldigt bra att den här utredningen har kommit på plats. Det har stor effekt för hushållen, stor effekt för banksystemet och stor effekt för samhällsekonomin. De här kostnaderna har funnits en tid; då är det rimligt att utvärdera dem.

Ett argument är den så kallade livscykeltesen – att om man tvingar hushållen att amortera använder de inte pengarna till det de själva helst skulle vilja göra. Till exempel kanske ett ungt hushåll inte vill spara väldigt mycket utan snarare spara mer när inkomsten stiger med åren. Det argumentet tror jag att det ligger någonting i.

Den stora frågan här, som utredningen också pekar på, är: Om man inte amorterar när man är ung och tar det här lånet, vad gör man då med pengarna?

Det finns två extremscenarier. Antingen tar man det man amorterar och fyller det med räntekostnader i stället så att man dramatiskt ökar sin upplåning, eller också behåller man lånen och sätter in på ett bankkonto. Mycket likvidsparande – då får man hög motståndskraft. Eller någon kombination av detta. Här finns det, tycker jag, ändå anledning att säga att det finns en sådan effekt. Den får då vägas mot grafen som jag visade här.

Är det då så att de unga hushåll som tvingas att amortera inte lånar längre? Så verkar det inte vara. De ligger på ungefär 30 procent av bolånestocken, så om effekterna finns – det gör de säkert – att det här begränsar vissa verkar det inte ha begränsat dem i någon större omfattning.

Försenar det här inträdet på bostadsmarknaden? Hämmar det bostadsbyggandet? Här tror jag att man ska vara väldigt försiktig. På kort och medellång sikt är bostadsutbudet konstant. Ändrar vi lånereglerna så att alla kan låna mer – tänk budgivning på en lägenhet; folk kommer in och kan låna lite mer – kommer man att bjuda lite högre men få samma lägenhet. Det händer så att säga ingenting med bostadsbeståndet. Det enda som händer är att man lite grann fördelar om vem som vinner budgivningarna. Det är samma bostadsbestånd.

På sikt kan man tänka sig att bostadsbyggandet ökar med stigande priser. Det pekar utredningen på. Det stämmer ju, men det stämmer även på nedvägen. Det är det vi upplever nu. Nu har vi en kollaps av bostadsbyggandet. Det beror på att vi har en nedgång på bostadspriserna. Man ska alltså tänka efter noga innan man driver upp priserna med lättade kreditregler, för det kan slå tillbaka när priserna väl går ned.

Vi löser förstås inte bostadsmarknadens problem med lättade kreditregler. Det kräver andra åtgärder, och jag är säker på att många i den här kammaren både vet vad det handlar om och har idéer om vad man vill göra.

Låt mig återkomma till det här citatet. Det blir lätt tjatigt, men jag tycker att det är viktigt att ha det i bakhuvudet.

”Kriser har typiskt sett uppkommit till följd av expansiv kreditgivning med högt risktagande och stigande priser på bostäder och andra tillgångar.”

Som statsrådet sa: att värna det finansiella systemet ur ett systemperspektiv måste vara det övergripande och väldigt viktiga målet med detta – men också att undvika negativa sidoeffekter. Därför är det bra att den här utredningen kommit på plats. Jag kan till exempel tänka mig att skuldkvotstaket, det här 450 procent, kanske inte behöver länkas till amorteringar. Då får man en begränsning av hur mycket man kan låna i förhållande till inkomsten, men man får inte den här tvingande kassaflödeseffekten som kan ha negativa sidoeffekter.

Det är en idé om hur man skulle kunna utforma det här på ett lite smartare sätt. Därför är det väldigt bra att utredningen har tittat på olika varianter.

Ordföranden: Sist ut av de inledande presentationerna innan ledamöterna får möjlighet att ställa frågor och komma med synpunkter är Daniel Barr, generaldirektör på Finansinspektionen. Varmt välkommen!

Daniel Barr, Finansinspektionen: Herr ordförande! Tack så mycket för inbjudan!

Vi befinner oss i dag i en situation med stor osäkerhet. Det gäller både konjunkturen och det geopolitiska läget. Hushållen är fortsatt pressade och fortsätter att vara återhållsamma i sin konsumtion, som riksgäldsdirektören pekade på, även om vi kan se en ljusning vid horisonten.

Svenska banker har hög motståndskraft, och kredittillväxten har varit dämpad. Vi ser också att de kommersiella fastighetsföretagen, som tidigare har varit ett orosmoment, fortsätter att anpassa sig till det högre ränteläget. Tillgången till finansiering har väsentligt förbättrats för dem under det sista året.

Sammantaget ser vi att läget för den finansiella stabiliteten har förbättrats det sista året. Skulle däremot globala risker materialiseras kan störningar snabbt sprida sig via kända sårbarheter i den svenska ekonomin. Hushållens skuldsättning finns bland dem. Som vi alla känner till hör svenska hushåll till de mest skuldsatta i världen. Det innebär sårbarheter både för hushållen själva och för makroekonomin.

Det för mig in på årets tema för utfrågningen. Jag tänkte diskutera hur makrotillsynsåtgärder som bolånetak och amorteringskrav påverkar hushållens motståndskraft i sådana här kriser och den finansiella stabiliteten.

Makrotillsynsområdet är relativt ungt. Det har tillkommit efter den förra finanskrisen 2008 och 2009. I Sverige är det Finansinspektionen som har fått i uppgift att vidta åtgärder på det här området för att som det heter motverka finansiella obalanser. Det är målet. Man kan säkert diskutera hur man ska formulera det här målet, men det skiljer sig uppenbart från det som gäller för penningpolitiken som har målet stabilt penningvärde och för mikrotillsynen som har målet finansiell stabilitet. Det är ett annat djur, helt enkelt.

När vi införde de här åtgärderna 2010, 2016 och 2018 var det, som flera talare har pekat på, en annan tid. Räntorna var låga. Allt fler hushåll tog stora lån, och vi hade en stark konsumtionstillväxt och snabbt stigande sysselsättning. Vid det här tillfället konkurrerade också bankerna inte bara med ränteni-våer utan med allt högre belåningsgrader och även lägre krav på amorteringar. Vi pratade då i den politiska debatten om bristen på en amorteringskultur i Sverige.

Man får påminna sig att FI har genomfört de här åtgärderna för att stärka hushållens motståndskraft. Här har vi ibland fått kritik för att vi fokuserar för mycket på den generella skuldsättningen i hushållen.

Som vi kan se på den här bilden, som stämmer överens med de tidigare talarnas bilder, har skulderna ökat kraftigt i förhållande till inkomsterna under de sista decennierna – de har mer eller mindre fördubblats mellan 2000 och 2022, då räntorna började stiga.

För sårbarheten är det inte bara den här skuldsättningen som är viktig, utan det är också viktigt att vi håller nere antalet hushåll som har höga lån. Det kan vi se att vi har gjort, vilket har ökat hushållens motståndskraft. På nästa bild ser ni att efter genomförandet av det sista amorteringskravet 2018 har andelen nya låntagare som tog ett lån över 450 procent av sin disponibla inkomst mer eller mindre halverats. Det stämmer bra överens med den bild som Erik Thedéen visade här alldeles nyss.

Åtgärderna har också bidragit till att skapa en sund amorteringskultur. Amortering har blivit något naturligt för hushållen, och det tror jag är något som alla vill bevara. Men som flera talare har påpekat kan alltför kraftiga åtgärder få en negativ effekt på motståndskraften, till exempel om det minskar det likvida sparandet alltför mycket.

Tyvärr är det väldigt stor brist på information kring sparandet. Vi ser att hushållen aggregerat har väldigt höga tillgångar, men det är troligen så att de som har höga skulder inte samtidigt sitter på de höga tillgångarna. Det finns en brist på mikrodata som vi på Finansinspektionen har pekat på vid ett flertal tillfällen. Den behöver åtgärdas för att vi ska kunna analysera den här situationen bättre.

Det är viktigt, tycker vi, med den diskussion som hushållen har väckt om att titta på möjliga negativa sidoeffekter på hushållens välfärd. Det kan ju vara så att åtgärderna stänger ute en del hushåll från den ägda bostadsmarknaden.

Kommittén påpekar att unga kan vara en sådan grupp som får bära höga kostnader. Vi har dock inte sett några empiriska bevis för just detta, och vi har inte i våra analyser kunnat identifiera att de här åtgärderna märkbart har försämrat ungas relativa situation på bostadsmarknaden eller för den delen dämpat byggandet och omsättningen på bostadsmarknaden.

Däremot kan vi se att bostadspriserna i storstadsområdena är väldigt höga relativt till inkomsterna. Generella lättnader i amorteringskraven kan innebära högre priser på bostäder, vilket utredningen också förutspår. Det är ju inte något som direkt gynnar dem som är på väg in på bostadsmarknaden, utan det gynnar dem som redan äger en bostad.

Här kan man ha lite olika uppfattningar. Kommittén förutspår ganska modesta prisökningar till följd av dess förslag. Här kan man komma till lite olika slutsatser, och vi tycker att det är en viktig fråga att analysera vidare.

Avvägningar mellan motståndskraft och välfärdskostnader är svåra att göra. Här har kommittén inte lyckats ta sig hela vägen. Till exempel är förslagens effekter på hushållens motståndskraft oklara, och det finns frågor kvar att analysera – både potentiella kostnader med dagens åtgärder och hur de här åtgärderna påverkar hushållens motståndskraft.

Värt att notera är att det är svårt, för att inte säga omöjligt, att med generella åtgärder utforma åtgärder som träffar alla grupper lika. Det innebär att vissa grupper av hushåll kommer att drabbas mer än andra. Att prioritera mellan de här grupperna är naturligtvis en uppgift som passar mindre bra för en myndighet som vår att besluta om.

Något ord om tajmningen. Man kan konstatera att i ett läge där vi har stigande räntor och en svag utveckling på bostadsmarknaden är det enklare att prata om lättnader på amorteringssidan. I dag närmar vi oss ett läge med lägre räntor och sannolikt en högre tillväxttakt när det gäller hushållens skulder. Vid en sådan tidpunkt är det naturligtvis svårare att motivera förändringar.

Jag vill understryka att Finansinspektionen inte har tagit ställning till kommitténs förslag. Vi ämnar göra det i samband med vårt remissvar. Vi på Finansinspektionen kommer att försöka använda tiden fram till att remissvaret ska skrivas till att analysera vilka möjligheter som finns att göra förändringar av dagens låntagarbaserade åtgärder för att fortsätta att stärka hushållens motståndskraft och värna den finansiella stabiliteten.

Ordföranden: Då har vi fått presentationerna. Nu kommer finansutskottets ledamöter att erbjudas möjlighet att ställa frågor, tre och tre i partistorleksordning.

Stabilitetsrådets ledamöter vill jag bara be att söka min blick här framme om det är någon fråga ni känner att ni vill svara på, så ska jag se till att ni kommer in efter frågeställningarna.

Mikael Damberg (S): Ordförande! Jag tackar för presentationerna.

Det är en viktig diskussion. Utredningen har lagt fram sitt förslag, och många har läst och funderat över det. Vi väntar på att regeringen ska återkomma med sin position i frågan, och vi kommer att läsa de remissynpunkter som kommer med väldigt stort intresse. Det här berör ju stabiliteten i samhällsekonomin, men det berör också stora grupper i det svenska samhället som blir berörda av de här regleringarna på ett eller annat sätt.

Jag kanske återkommer med en följdfråga specifikt om bostadsfrågan. Men jag har nu hört flera, både Riksbanken och Finansinspektionen, tala om de globala riskerna.

Den övergripande bild ni målar upp av den finansiella stabiliteten är att riskerna har minskat något den senaste tiden med lägre räntor och att det inte fick de mest negativa konsekvenserna. Ni betonar omvärldsfaktorerna som större än tidigare. Det är väl många av oss som noterar att världen är ganska stökig och att det kan hända saker och ting. Det känns inte heller som att marknaderna, allra minst aktiemarknaden, konterar in alla de här riskerna. Men marknaden kanske inte vill gå in och spå om politikutfall.

Riksbanken säger att det finns ett antal faktorer i omvärlden som kan få stor effekt. Kan ni beskriva lite tydligare vilka mekanismer ni ser som skulle kunna slå in i svensk ekonomi och skapa också finansiell oro framöver, givet att det är ett nytt läge där det kanske inte är exakt samma risker som tidigare som skulle kunna växla ut i finansiell oro framöver?

Min andra fråga går till Karolina Ekholm och gäller resonemanget om konkurrens mellan banker och de strukturella problemen att bankerna historiskt

sett kanske har konkurrerat med större lån och begränsad amortering snarare än att de har konkurrerat med varandra om räntekostnaden för konsumenterna.

Det där är en väldigt intressant diskussion. Nu har vi ju haft en situation där hushållen har varit väldigt hårt pressade och bankerna har ökat sina räntemarginaler, så trots att vi haft regleringar och makroåtgärder har konkurrensen inte riktigt uppstått mellan bankerna i villkoren på räntesidan.

Finns det andra mekanismer för att undvika att det här fortsätter? Vi vill ju ha en bra konkurrenssituation också på bankmarknaden för att gynna hushåll och företag i Sverige. Varför har det inte uppstått nu när vi har haft de här makroåtgärderna, och finns det saker och ting som vi borde förstå och ägna oss mer åt i de här frågorna för att kanske rätta till de här problemen?

Dennis Dioukarev (SD): Herr ordförande! Jag tackar för presentationerna.

Sverigedemokraterna var ju det parti som var först ute och pekade på de problem som det andra amorteringskravet har fört med sig inte minst för unga vuxna hushåll eftersom kravet är utformat på ett sådant sätt att det är de med minst inkomst som ska amovera mest. Det här gör såklart att många tvingas att bo kvar hemma hos föräldrarna, tacka nej till studier och jobb och helt enkelt skjuta på drömmen om att äga sitt eget hem.

Efter regeringsskiftet tillsattes en översyn som förhoppningsvis resulterar i att även unga utan rika föräldrar ges en chans att äga sitt eget hem. Det skulle i så fall utgöra en stor bostadspolitisk frihetsreform.

Det är säkert många som är nyfikna här i dag, så min fråga till finansmarknadsministern är när vi kan förvänta oss ett beslut eller en proposition i denna riktning på riksdagens bord.

Adam Reuterskiöld (M): Tack för bra föredragningar och intressanta diskussioner!

Jag vill koppla på frågan som min kollega Dennis ställde. Vi kan ju se att de senaste åren har varit extremt turbulenta med en osedvanlig utveckling av den finansiella realiteten för många, först med väldigt låga räntor och sedan med väldigt höga. Men vi ser nu att politik gör skillnad. Regeringens hantering av inflationen har ju varit osedvanligt bra. Vi ser också att Riksbankens hantering av räntorna har dämpat den här problematiken.

Vi har nu kommit till lägre räntor, men hushållens skuldsättning är fortfarande hög. Vissa åtgärder har gjorts när det gäller avdragsrätten för konsumtionslån, men jag vill också poängtera att ungdomar och personer som ska köpa sin första lägenhet har en ganska hög tröskel och att de här åtgärderna slår mycket mot dem. Jag skulle också vilja höra hur finansmarknadsministern ser på vilka åtgärder som kan göras för att mildra för just dem, för de slås ju av både skuldsättningsgraden, amorteringskrav och räntekostnader.

Finansmarknadsminister Niklas Wykman (M): Mikael Dambergs fråga upplevde jag var riktad till Erik Thedéen och Karolina Ekholm, så den lämnar jag därhän.

Dennis Dioukarevs och Adam Reuterskiölds frågor tar sikte på ungefär samma sak: Vad ska man göra för att underlätta inträdet för unga? Dennis Dioukarev är väldigt specifik och frågar när detta ska genomföras.

Som jag avslutade min presentation med avser regeringen att återkomma med förslag under våren, och de ska sedan remitteras. Som alla talare har varit inne på är det här relativt komplex materia. Man behöver tänka över vad man gör ganska noggrant, så det är klart att man får låta det ta tid och analysera det. Det går inte i dag att säga ett datum när det läggs på riksdagens bord eller är färdigt, utan det här behöver göras i en ordentlig och välordnad process. Men det har varit tydligt, precis som frågeställarna indikerar, att här finns ett syfte att se över en del av de begränsningar som i grunden allra mest premierar dem som har pengar eller är födda med pengar eller har föräldrar som gör att de kan komma undan reglerna eller inte träffas av dem över huvud taget. Det underlättar dynamiken och möjligheten att etablera sig för dem som behöver låna till sin bostad att det finns en sådan grundläggande inriktning. Det är också det som utredningen tar fasta på.

Sedan är det glädjande att notera att det verkar finnas en gemensam syn och bred konsensus att vi alltid ska värna den finansiella stabiliteten. Jag noterar att det också finns en bred öppenhet för att fundera över detaljerna. Det här är ju inte ett arbete som syftar till att man ska ta bort alla regleringar, att man ska släppa detta fritt och att man ska elda på det på ett osunt sätt. Däremot bör man givetvis fundera på hur man får den effektivaste regleringen, den som gör störst nytta för den finansiella stabiliteten men har så låga sidoeffekter som möjligt på andra önskvärda saker – bostadsbyggande, till exempel. Man ska inte ha den här effekten att det är de som är födda med pengar som har stora försprång, utan det ska finnas en rättvisa i ekonomin och så vidare. Det handlar om att hantera designen, inte om att sätta detta helt åt sidan. Det är glädjande att det nu brett finns en nyfikenhet i samhällsdebatten på hur man kan uppnå detta.

Karolina Ekholm, Riksgäldskontoret: Jag fick en fråga av Mikael Damberg om hur man ska se på den bristande konkurrensen mellan banker, åtminstone när det gäller att konkurrera med räntenivån.

Jag skulle nog se det som att vi har en marknad där det är ett fåtal ganska stora aktörer som dominerar. Det är en marknad med ganska stora inträdeshinder för nya aktörer. Vi har i och för sig mindre företag, fintechbolag och så vidare, som ibland försöker slå sig in på den finansiella marknaden. Men för dem är det ganska svårt att få den typ av låga finansieringskostnader som de stora etablerade aktörerna har.

På bolånesidan tror jag att det är en sorts oligopolmarknad där man har bara ett fåtal aktörer, och de har ju ett gemensamt intresse av att hålla uppe räntorna

ut mot kunderna för sin egen lönsamhet. Kan man på olika sätt främja konkurrensen och göra det lättare för nya aktörer att komma in är det väl något som alla skulle välkomna, men det är ju inte så lätt. Många av de här inträdeshindren handlar om de ganska omfattande regleringar som vi behöver ha på bankerna för den finansiella stabiliteten.

Erik Thedéen, Riksbanken: Jag ska kommentera den fråga som Mikael Damberg ställde om mekanismer.

Jag får ofta frågan hur jag tror att nästa kris ser ut och vad de stora riskerna är. Vi vet från de kriser som vi har gått igenom att i stort sett ingen har förutspått dem, så jag tror att man ska vara väldigt ödmjuk här. Jag ska ändå peka på några saker.

Det som diskuteras mycket i de möten som jag deltar i är bland annat den amerikanska skuldsättningen. Det verkar inte finnas någon idé hos vare sig republikaner eller demokrater i USA att verkligen göra någonting åt detta. Då går det så länge det går, och när det inte går går det inget bra. Då kan vi få en mycket stökig statspappersmarknad, och när vi får en stökig statspappersmarknad, stigande räntor och svårt att handla på den marknaden, ja, då har det effekter runt om i världen – mindre i Sverige, dock, mycket på grund av att vi har en låg statsskuld.

Utredningen pratar ju om de olika skyddsvallarna och förstärkningsmekanismer. Det faktum att vi har bra statsfinanser och ett stabilt banksystem är ju verkligen något som är viktigt i den här diskussionen.

Det andra helt uppenbara är den mycket höga värderingen på aktiemarknaden som också, kanske i kombination med statspappersmarknaden, skulle kunna ha sådana effekter.

Jag ska säga någonting om det här med konkurrens. Det blir ju lätt att vi pratar om hur det var innan de här regleringarna gjordes. Jag gjorde det själv. Det skulle vara amorteringsfritt, och man skulle inte ha några topplån. Det var, ursäkt uttrycket, lite vilda västern. Även under den tiden vi hade regleringar var det ett antal banker som tyckte att KALP-räntor på 6 procent var helt orimligt, för då var ju bolåneräntan 1,5 procent. Hur kunde vi ha en så konservativ syn på KALP-räntor? Kunde vi inte ta ned dem till 5 eller kanske 4 procent? Behöver vi ens KALP-räntor? Även på den tiden, i den tidsandan, fanns det alltså ganska många som menade att det var alldeles för strikt.

Nu vet vi ju att boräntorna gick upp en bit över 5 procent, så det var nog en väldigt tur att vi höll i den kreditsyn som de flesta banker upprätthöll men som en del ifrågasatte.

Daniel Barr, Finansinspektionen: Mikael Damberg ställde en fråga om globala risker. Vad är det för någonting?

Vi brukar beskriva det här som att de finansiella riskerna har kommit ned, vilket jag beskrev i mitt anförande, men att de geopolitiska riskerna har ökat.

Vi har ju två krig, ett i Mellanöstern och ett i Ukraina. Tittar man på krigen i Mellanöstern på 70-talet ser man att de innebar att energipriserna gick upp med 30 procent och förorsakade en global lågkonjunktur. Det har vi inte sett ännu, men här finns det såklart risker. Även Ukraina kan spela ut i form av att EU tvingas att ta över kostnader som i dag ligger på USA.

Risken för ett handelskrig vilar som alla vet över oss. Vi vet inte riktigt var det landar någonstans, men det är klart att kraftigt ökade tullar mellan olika regioner i världen kan förorsaka en global nedgång i konjunkturen som också kan ha effekter på svensk ekonomi och svenska banker.

Det är tre exempel. Erik nämnde också risken när det gäller statsskulden i USA. Det finns förstås fler sådana risker.

Ordföranden: Då går vi in på nästa frågerunda.

Martin Ådahl (C): Herr ordförande! Tack för intressanta och bra presentationer!

Vi har ju från Centerpartiets sida likt några andra länge ansett att det förstärkta amorteringskravet borde tas bort och att man till och med kan pausa det nuvarande amorteringskravet. Vi är samtidigt enormt måna om den finansiella stabiliteten, vilket kanske är svårt att missa för den som har följt tidigare utfrågningar.

Anledningen till att vi har gjort detta är att det delvis har varit en situationsbaserad åtgärd eller, som man säger nu, en låntagarbaserad åtgärd som hade att göra med väldigt låga räntor. Det var detta som skapade den utveckling som beskrevs i olika diagram under presentationerna.

Nu har räntorna stigit och normaliserats. För övrigt har det, som konstaterats vid tidigare utfrågningar här och som man har önskat, skett ett slags mjuklandning för bostadspriserna, med en realsänkning med 30 procent eller kanske till och med mer periodvis.

Fokus hamnar då på den andra delen, som nämndes i flera av presentationerna och som även nämndes tydligt i utredningen, på grundval av vad vi kan se dels i Sverige, dels i andra länder, nämligen hur inträdet på bostadsmarknaden försvåras.

Utöver det som rör de unga och den orättvisa som flera har pekat på, alltså att den som har en potentiell livsresa framför sig hindras i den jämfört med en ung person som har pengar genom sina föräldrar, som nämnts många gånger, har vi det faktum att arbetsmarknaden och rörligheten i Sverige inte fungerar ordentligt geografiskt.

Personer har svårt att komma in på hyresmarknaden, för där har vi regleringar. De har även svårt att komma in på den köpta marknaden, för där har vi också regleringar. Det finns alltså jobb på vissa ställen och driftiga människor som vill flytta till dem, men det är svårt för dem att ta steget på grund av regleringarna.

Jag har en fråga givet denna bild. Man vill understryka det som har nämnts i samband med detta, nämligen att hushållen fortfarande är oerhört pressade. Som Karolina Ekholm visade har konsumtionen i stort sett stannat av under de senaste åren.

Vi har dessutom svag tillväxt i övrigt och hög arbetslöshet. Vi ska inte gå in på den debatten, men det är ju inte så att regeringen har rosat marknaden där heller. Vi har även en svag bostadssektor. Allt det andra ser alltså inte heller bra ut.

Finansmarknadsminister Niklas Wykman har, om jag får uttrycka mig lite framt, gentemot vissa andra som fortfarande driver en restriktiv linje försvarat viljan att lätta upp. Min fråga till finansmarknadsministern, som ställdes i den förra frågeomgången, är: När sker detta, hur sker det och blir det av?

Vi är inte ensamma om att ha lovat det här före valet. Det gjorde Moderaterna också. Nu har flera från regeringssidan frågat när och hur det ska ske. Jag uppfattade inget svar över huvud taget från finansmarknadsministern. Det var många kloka ord och resonemang, men det kom inget svar från ministern.

Det vore olyckligt om vi så att säga ständigt förbereder för gårdagens krig i denna fråga och försvarar för arbetsmarknaden och inträdet där och samtidigt, på det sättet, kanske till och med bäddar för en svagare ekonomi, inte en starkare ekonomi.

Yusuf Aydin (KD): Ordförande! Jag tackar för presentationerna. Detta är en viktig debatt som berör många människor. Det som konstateras är att det finansiella systemet är stabilt, att motståndskraften i banksystemet är god och att vi, trots tiderna, har fortsatt låga kreditförluster. Detta är bra för den finansiella stabiliteten.

Min fråga gäller olika typer av lån. Man kan se att det oftast är konsumtionslånen, där det ofta är bristfälliga kreditprövningar och höga effektiva räntor, som leder till höga kreditförluster och som i många fall går till Kronofogden.

När det gäller bolånen är det betydligt mer stabilt. Sedan har regeringen, vilket riksdagen fastställde i november, kommit med nedtrappning för blankolån och kreditgivning utan säkerhet samt med konsumentskydd för hög skuldsättning. Detta är bra för att motverka den del som jag anser är negativ.

Min fråga handlar om bolånedelen. Vi ser de negativa sidoeffekterna och hämmande effekterna och också att vi måste se över det förstärkta amorteringskravet för att hitta en balans. Kan man se någon skillnad i vilka typer av skulder eller krediter som driver risker? Är det konsumtionslånen eller den kommersiella fastighetssektorn, som vi pratade om tidigare, som är en tydlig riskfaktor?

Trots de höga nivåerna ser vi ändå att amorteringskulturen har blivit bättre, och man har klarat av detta med ganska låga kreditförluster. Går det att göra någon form av distinktion när det gäller vilka skulder som är mer riskfyllda?

Är det inte i det fallet rimligt att också se över restriktionsramverket så att det blir mer balanserat?

Janine Alm Ericson (MP): Tack för bra föredragningar!

Jag tänkte ta fasta på det som riksbankschefen sa om andra risker som det pratats om, eftersom det har ställts många frågor om bolånetaket och amorteringskravet. Det har med bostadssektorn och finansiell stabilitet att göra.

De senaste veckorna har vi sett hur Kalifornien och Los Angeles har drabbats av mycket svåra bränder. Flera försäkringsbolag hade före bränderna slutat försäkra bostäderna på grund av den ökande risken för extremväder. I förra veckan släppte Financial Stability Board en rapport om finansiella risker kopplade till klimatförändringarna och pekade på hur riskerna för hushåll kopplas till mer frekventa extremväder och just bristande försäkringsskydd.

Vi ser en liknande utveckling också i Sverige. Många kommuner bygger havsnära bostäder bland annat i områden med hög översvämningsrisk. Riskerna kommer att bli större i takt med att klimatet värms upp, och en företrädare för Svensk Försäkring sa nyligen i en DN-artikel att han tror att man inte kommer att kunna försäkra vissa bostäder i framtiden.

Jag skulle helt enkelt vilja veta hur Finansiella stabilitetsrådet jobbar med dessa frågor och hur man ser på klimatriskerna framöver.

Finansmarknadsminister Niklas Wykman (M): Vi kan börja med den centrala frågan om klimatet och dess risker. Det är klart att man behöver följa den noggrant. Det återstår att se vilka lärdomar man ska dra av varje enskilt fall, men att det är en fråga som behöver stå högt upp på dagordningen hos regering, riksdag och alla andra myndigheter är tydligt givet den samhällsutveckling vi har.

Jag pekade på det som har hänt med energimarknaden som ett exempel. Där fick man, eller bedömde man att man kunde få, stora problem i det finansiella systemet, och man behövde ställa ut stora garantier för den derivathandel som tillkom på grund av att vi hade mer volatila priser efter förändringar både i vår elproduktion och i omvärldsläget. Det var ett exempel, men det finns många. Precis som frågeställaren pekar på är det viktigt att följa detta noggrant.

Det är givetvis också viktigt att vi har ett mycket starkt och engagerat arbete i EU, där merparten av de bindande reglerna på miljöområdet numera bestäms. Där ska Sverige givetvis vara en stark röst för en sund och hållbar politik.

De andra frågorna tangerar varandra något, men jag kan börja med Martin Ådahls fråga eftersom den upprepar Dennis Dioukarevs fråga om när det ska genomföras. Jag har sagt att vi under våren ska komma med förslag som ska ut på remiss. Om det sedan följer en normal gång kan man tänka sig att förslag kommer under hösten eller tidig vinter.

Man ska dock vara ödmjuk inför att remissprocesser så att säga är på riktigt och att det kan komma fram fakta och information som gör att man behöver

arbeta vidare eller längre. Men ungefär så ser den normala processen för detta ut tidsmässigt.

När det gäller de olika risker som ska vägas mot varandra är det två saker som kan verka stå emot varandra men som ändå gäller samtidigt.

Den ena är det som de andra paneldeltagarna har varit inne på, nämligen genuin osäkerhet. Var en kris uppkommer är mycket svårt eller till och med omöjligt att förutse. Då får man falla tillbaka på någon form av sunda grundvärderingar, som i det här fallet bottnar i att man är mer exponerad om man är mer skuldsatt, allt annat lika.

Det går inte att komma ifrån att om man har högre skulder är man mer känslig för vad som händer runt omkring en när det gäller räntor och annat i världsekonomin. Därför är det viktigt att ha en generell inställning där man är vaksam mot överskuldsättning på olika sätt. Det nämndes ett antal förslag när det gäller till exempel hushållens konsumtionslån. De kan också vara lån till bostäder – det är bara det att de inte har bostaden som säkerhet.

Här är det viktigt att separera. När man har sagt att det är osäkert och man inte vet exakt behöver man separera. Det är klart att en del skuldsättning kan vara samhällsskadlig eller farlig därför att den bygger potentiella risker, som bland andra Karolina Ekholm var inne på. Annan skuldsättning kanske har låg risk för just detta men kan vara förödande för den enskilde och för familj, släkt och vänner som drabbas av en söndertrasad ekonomisk situation.

Det beror alltså på vilka typer av risker man bedömer. Här, när vi träffas i Finansiella stabilitetsrådet, är det klart att diskussionen om samhällsriskerna dominerar. Det betyder dock inte att det finns ofarliga lån eller andra typer av krediter som ur ett samhällsekonomiskt perspektiv kanske är ganska små men som kan vara förödande för den enskilde kopplat till spelkulder eller konsumtionslån. Då är det givetvis en annan typ av bedömning.

Det finns skäl att vara ytterligt restriktiv med den typen av krediter. Frågeställaren pekar på att regeringen gör en hel del där. Det kan alltså finnas en typ av skuldsättning som är samhällsekonomiskt potentiellt farlig, men annan skuldsättning kan mycket väl vara väldigt skadlig ändå fast ur andra perspektiv.

Vi är därför väldigt restriktiva. Vi har både värnet av den finansiella stabiliteten och skyddet för den enskilde, för att skydda dem som kan vara mest exponerade för att ta på sig lån och skulder som de inte kan betala tillbaka. För båda aspekterna gäller dock sund kreditgivning, som flera paneldeltagare har varit inne på. Här har staten tyvärr en historia av att inte värna systemet utan snarare utmana stabiliteten genom sitt sätt att agera.

Vi har pratat om att topplån har tagits bort, att man har kunnat låna fullt ut och att det kanske har funnits en konkurrens på felaktig grund i banksektorn. Där har staten tyvärr inte nödvändigtvis stått på rätt sida historiskt, men numera gör vi det.

Karina Ekholm, Riksgäldskontoret: Jag kanske kan anknyta till Niklas Wykmans resonemang om olika typer av lån. När man pratar om finansiell stabilitet tror jag att det är viktigt att tänka i termer av att även problem i en ganska begränsad del av den finansiella sektorn kan sprida sig.

Det som vi som stabilitetsvårdande myndigheter behöver ha ögonen på är mekanismerna bakom spridningen. Ett exempel är den globala finanskrisen, som startade med kreditförluster när det gäller amerikanska subprimelån på bostadsmarknaden. Det var en ganska liten del av den amerikanska bostadsmarknaden, och länge trodde många förståsigpåare att det skulle vara ett isolerat problem i den delen av den amerikanska finansmarknaden.

Det visade sig dock att det fanns kopplingar till andra mer centrala delar av det globala finansiella systemet, och det slutade med att vissa viktiga finansieringsmarknader helt slutade fungera. Det är sådana feedbackeffekter och förstärkningseffekter som vi behöver ha koll på. Visst kan det vara viktigt att titta på var kreditförlusterna uppstår och så vidare, men det räcker inte. Vi måste också titta på mekanismerna bakom spridningseffekter.

När det gäller Janine Alm Ericsons fråga om finansiella risker och klimatförändringar kan jag säga att vår uppgift på Riksgälden är att ta hand om finansiella företag i kris. Vi kommer in när det väl är institut som krisar. Där är det på gång att även försäkringsbolag, som nämndes, ska få lagstiftning på EU-nivå som gör att man kan ha en uppstyrd hantering av försäkringsbolag i kris.

Vi på Riksgälden förbereder oss, åtminstone mentalt, på att vi kommer att få ett sådant uppdrag så småningom. Men det får vi se, för det är under utredning.

Erik Thedéen, Riksbanken: Herr ordförande! Jag tänkte bara kommentera huruvida man kan särskilja riskerna. Jag tycker att man kan ha tre rubriker: konsumentskyddsrisiker, makroekonomiska risker och finansiella stabilitetsrisker.

Vi brukar kategorisera det som sker i konsumtionsbankerna – det som ibland brukar kallas sms-lån – mer som konsumentskydd. Jag håller helt med Karolina Ekholm om att man ska vara försiktig med distinktionen.

Under den globala finanskrisen räddade, eller i alla fall intervenerade, svenska myndigheter i Kaupthing Bank. Det var knappast en storbank, men den hade potentiellt kunnat orsaka finansiella stabilitetsproblem. Vi hade Silicon Valley Bank, som i storlek motsvarar ungefär 75 procent av Swedbank, det vill säga en liten bank i USA, och som orsakade kanske inte kris men i alla fall mycket stora störningar på de finansiella marknaderna.

Spridningen är alltså betydande. Om vi skulle få problem i en eller två konsumentlånebanker som sprids i den gruppen går det inte utesluta att detta också får betydelse för den finansiella stabiliteten och, för den delen, för makroekonomin. Det hänger ihop. Men det är klart att de stora finansiella stabilitetsriskerna framför allt ligger i storbankerna.

När det gäller klimatet är det mycket bra att frågan kommer upp. Där tror jag att det finns anledning att känna viss oro. Vi fick besked i går om att Donald Trump lämnar Parisavtalet. Detta har effekter även på de arenor där jag deltar, nämligen i den globala regleringsvärlden. USA kommer rimligtvis inte att vara med – det är bara att ta detta för ganska givet.

Det här innebär att all diskussion om global reglering av försäkringsbolag, som Janine Alm Ericson var inne på, och kanske även om banker och risker när det gäller klimatet kommer att behöva ske mycket i en europeisk och i viss mån asiatisk kontext. Det är en brist, men det innebär inte att vi ska vara mindre ambitiösa. Jag tycker därför att det är viktigt att denna fråga tas upp.

Det handlar inte bara om försäkringsbolag och stabilitet, utan det finns också en diskussion om att det kan leda till mer frekventa utbudsstörningar och därmed påverka inflationen och penningpolitiken och, för den delen, makroekonomin. Detta är något som diskuteras mycket, men jag känner en viss frustration inför vad som nu händer internationellt. Detta är ju definitionsmässigt en internationell fråga.

Daniel Barr, Finansinspektionen: När det gäller frågan om konsumtionslån är det rätt uppfattat att det är den typen av lån som orsakar att konsumenter får problem med att betala tillbaka. Det är de som hamnar hos Kronofogden. Men jag håller med Erik om att det, åtminstone på ytan, är mer av ett konsument-skyddsproblem än ett finansiellt stabilitetsproblem, även om man naturligtvis aldrig kan svära sig helt fri från möjligheten till spridningseffekter.

När det gäller Janine Alm Ericsons fråga om försäkringsbolag betraktar vi nog också det som en konsumentskyddsfråga i första hand. Det är helt riktigt att det som i USA diskuteras som försäkringsnöd när det gäller skogsbränder kanske inte är aktuellt i Sverige, men det är däremot översvämningsrisker. Det finns en diskussion i försäkringsbranschen om att vi kan komma att få en sådan situation i Sverige.

Det pågår en hel del analyser också på europeisk nivå, så detta är i högsta grad en levande fråga. Även här finns det naturligtvis spridningsrisker. Vad händer till exempel om fastighetsägare inte kan få en försäkring? Då är det klart att det kan sprida sig också till banksidan, där det oftast krävs en försäkring för att man ska få bolån, till exempel.

Det finns alltså kopplingar även på detta område. Jag håller med om att det är en viktig fråga, men det är kanske inte framför allt en stabilitetsfråga utan främst en konsumentskyddsfråga.

Cecilia Rönn (L): Tack för intressanta dragningar, svar och frågor!

Det som vi diskuterar har påverkan på många och är väldigt angeläget. Det är viktigt att tänka på att vi ska ha en balans samtidigt som vi inte i onödan slår ut personer från bostadsmarknaden. Som flera har nämnt tidigare kan detta, om man inte har den ekonomiska ryggsäcken med sig, vara avgörande för att man ska ta sig in på bostadsmarknaden. Det kan innebära en stor

förändring för ens livsinkomst och möjligheter. Dessutom är kostnaderna för eget boende ofta lägre än för hyresrätt. Jag tycker att trösklarna för den som vill äga sitt boende borde sänkas på ett hållbart och ansvarsfullt sätt.

Jag är inne lite på samma frågeställning som Yusuf. I utredningen säger man att ungefär 6 procent av hushållens skulder är blankolån. Nu gör regeringen förändringar som innebär att avdragsrätten för blankolån minskas och sedan tas bort.

I era anföranden lyfte ni upp riskerna för en ökad skuldkvot och högre bostadspriser om man gör som utredningen föreslår. Det skulle vara intressant att höra er analys av om behovet av blankolån skulle minska om man ökade bolånetaket enligt förslaget och vad detta i så fall skulle kunna få för effekt, om det nu får någon effekt.

Det skulle också vara intressant att höra er analys av om bankerna skulle få större krav på sig att vara transparenta när de sätter bolåneräntorna för kunderna. Räntenivån för lånen är ju också avgörande för skuldkvoten, amorteringsmöjligheterna och bostadspriserna, vilket ni tydligt har visat i era grafer.

Liberalerna föreslog för ett tag sedan att Sverige ska inspireras av den finska modellen. Bolåneräntan skulle i så fall kunna bestämmas av en referensränta utifrån bankernas kostnader för att låna ut pengar i stället för av dagens listränta. Vi anser att detta generellt kan sänka räntorna för bolånekunderna.

Jag undrar: Har ni några tankar om detta, och vad kan det i så fall få för effekt på denna fråga?

Björn Wiechel (S): Jag vill också tacka för presentationerna och för de stabilitetsrapporter som har bifogats inför det här mötet. De är mycket intressanta. Där och i debatten talas en del om ljusning, men jag tycker att det finns skäl att samtidigt prata om att många hushåll har och fortsatt kommer att ha det tufft. Vissa har det väldigt tufft.

Vi ser löner som inte har ökat och som släpar efter, trots att det är löntagarna som har tagit smällen och ansvaret när det gäller inflationen. Vi ser hyror som väntas höjas framöver. Det finns en slagsida mot att prata om det ägda boendet, men på hyressidan ser vi att människor kommer att få höjda hyror.

Från årsskiftet kommer alltså människor som redan har en kärv situation att få sitt bostadsbidrag sänkt av regeringen. Man har det alltså svårt, och många har svårt att hitta bostad, oavsett om den är ägd eller hyrd.

Vi ser också att bostadsbyggandet har fallit drastiskt. Bostadsbyggandet påverkar både konjunktur, tillväxt, rörlighet och sociala frågor, men det påverkar också bostadsmarknaden i sig, såsom boendekostnader, och även behovet av makrotillsynsåtgärder.

Det talas alltså en del om bostadsmarknaden, men jag undrar hur ni ser på den roll som bostadsbyggandet har. Riksbankschefen får gärna svara men även Riksgälden och Finansinspektionen, om de vill. Jag vet att riksbankschefen

själv tog upp detta i sitt anförande. Det handlar alltså om bostadsbyggandets betydelse.

David Perez (SD): Herr ordförande! Jag tackar för intressanta dragningar.

Vi kan gå tillbaka ungefär ett år i tiden, till den förra utfrågningen. Den kretsade mycket kring frågan om kommersiella fastigheter, och vi var oroliga över läget i landet. Om man går in i en genomsnittlig galleria i dag ser man att många butikslokaler gapar tomma. Utan hyresgäst är det såklart svårt att betala av sina lån.

Min generella fråga till gruppen är: Hur ser läget ut i den kommersiella fastighetssektorn? Är ni fortsatt oroade över att vi kan få en kärnreaktion som ger effekter på den finansiella stabiliteten i Sverige?

Finansmarknadsminister Niklas Wykman (M): Vi kan börja med den sista frågeställningen om kommersiella fastigheter, som vi fortsatt behöver följa. Som frågeställaren var inne på upplevdes stressen som mer akut när räntorna steg och den obligationsmarknad som man hade finansierat sig via var mer eller mindre fryst.

Från det läget har det förbättrats något, men för enskilda bolag kan det fortfarande vara ett ansträngt läge. Det finns de som fortfarande behöver komma ned i risknivå. Det som dock kunde ske var att bankerna – tack vare att vi, som många paneldeltagare har varit inne på, har välsköta, motståndskraftiga och lönsamma banker i Sverige – i stor utsträckning kunde öka sin utlåning och på så sätt avhjälpa situationen.

Om vi inte hade haft ett välskött banksystem med lönsamma banker hade det kunnat gå väsentligt sämre, för då hade det inte funnits någon annan kreditkälla när obligationsmarknaden inte längre fungerade.

Sedan pågår det en strukturomvandling här, precis som frågeställaren var inne på. Att detta sker är inte nödvändigtvis något man ska ha stabilitetspolitiska synpunkter på, men ifall den typen av marknadsomvandling leder till att vi får olika typer av förlopp som kan hota den finansiella stabiliteten får man givetvis se över vilka åtgärder som är aktuella att vidta. Det här följs fortsatt noggrant, även om det inte diskuteras lika mycket längre.

När det kommer till de andra frågeställningar som vi har varit inne på här, till exempel konkurrensen på bankmarknaden, marginaler och andra saker, är det klart att det görs ett antal insatser för att förbättra dem. Det har handlat om digitalt amorteringsunderlag och genomförande av till exempel ränteskillnadsersättning, som stärker konsumentens ställning på bankmarknaden.

När det gäller information finns väldigt mycket sådan. Det finns till exempel, transparent redovisat, genomsnittsräntor för varje bank och för varje bindningstid. Det är bara att kolla upp det om man vill.

Sedan överlåter jag gärna till exempelvis Finansinspektionen att diskutera precis hur man vill reglera bankernas informationsgivning. Det är uppenbart att listräntan ger en typ av information, men den ger långt ifrån tillräcklig

information. Om man ska ta ett bolån bör man informera sig om vilka genomsnittsräntor som ges, och så får man ta en diskussion om varför man själv hamnar på den ena eller andra sidan om räntan.

Listräntor tillför också en viss typ av information. Det är givetvis viktigt att man har en informationsgivning som har ett så stort värde som möjligt för bankkunden.

Karolina Ekholm, Riksgäldskontoret: Det är lite svårt att veta exakt vilken fråga man ska försöka svara på. Många frågor handlar om svensk bostadsmarknad och problemen på den. Det är ett viktigt politikområde. Det finns utmaningar i Sverige och i nästan alla länder man känner till när det gäller bostadsmarknaden.

Det är en marknad som påverkas av många olika faktorer. Det som vi fokuserar på här och som handlar om reglering av hushållens skulder är bara en väldigt liten bit. Det är vad jag kan säga om det, för jag är egentligen inte någon expert på bostadsmarknaden.

Jag tänkte också adressera frågan om kommersiella fastighetsbolag, som David Perez ställde och som vi pratade en hel del om förra året. Det läge vi är i nu ser betydligt bättre ut totalt sett för den sektorn.

På temat omvärldsrisker, som lyftes upp tidigare här i dag, får man dock se risken att vi faktiskt inte får ned inflationen på det sätt som de flesta prognosmakare räknar med i dag. Det kan hända saker som driver upp inflationen igen, vilket kommer att avspeglar sig i ett högre ränteläge än vad de där ute kanske förväntar sig i dagsläget. Då kommer högt skuldsatta kommersiella fastighetsbolag återigen att bli trängda på olika sätt. Även om det just nu ser ganska hyggligt ut i den sektorn betyder det alltså inte att vi helt kan andas ut.

Erik Thedéen, Riksbanken: Jag ska ta några olika delar.

Jag är heller inte någon expert på det här med transparens, men jag tycker att det är en väldigt bra fråga. Jag tror att det som är avgörande är att på olika sätt stärka förhandlingspositionen för låntagare gentemot banken, och i fråga om det har det tagits en del steg. Statsrådet nämnde bland annat genomsnittsräntor, vilket jag tycker är väldigt bra. Det är möjligt att det går att göra ytterligare saker på det området; det är definitivt något som man bara kan vara för. Det är svårt att vara emot det, så jag hoppas att man kan vara lite kreativ. Kanske Finansinspektionen har några tankar kring detta.

Om man vidare tittar på svenskt byggande kan man säga att det kännetecknas av en extrem volatilitet. Man kan roa sig med att titta på ett diagram över tyskt bostadsbyggande och svenskt bostadsbyggande de senaste 20 åren. Det är ganska olika kurvor. Den ena är ganska stabil, och den andra är väldigt volatil. Det tycker jag säger någonting om hur det fungerar: När det är ett väldigt tryck uppåt tycker alla samma sak – priserna går upp och man tecknar sig på bostadsrätter som man får flytta in i två år senare. En del gör det också i spekulativt syfte. Det blir alltså ett väldigt tryck. När det sedan vänder och alla

blir osäkra på prisutvecklingen, kanske kombinerat med höga räntor, kollapsar det. Jag tror att man måste ha en bred diskussion med branschen, politiken och allting om hur det kan bli jämnare för den ägda marknaden.

Sedan har vi en separat diskussion kring hyresmarknaden och hyresreglering, något som jag långtifrån är någon expert på. Men jag tror faktiskt att det finns ett samhällsproblem i dessa enorma svängningar. Vi lever ju i detta här och nu. Det beror inte på att vi inte bygger, utan det beror, om vi ska prata klartext, helt och hållet på att folk inte vill köpa det som eventuellt skulle byggas. Det är ingen som går på visningar för nyproduktion, för nu vill man inte köpa nyproduktion även om man jättegärna ville det för tre år sedan. Det är de där svängningarna som jag tror att vi måste fundera kring.

För att säga någonting om kommersiella fastigheter är det en marknad som har präglats av fri konkurrens vad gäller långivning. Det finns alltså inga sådana här makroåtgärder för att begränsa detta. Parallellen haltar något, men jag kan bara konstatera att slutsatsen på den marknaden blev en alldeles för hög skuldsättning. Alla är överens om att fastighetsbolagen hade skuldsatt sig för högt, vilket innebär att vi förra året och året innan stod inför frågan om det skulle kollapsa och orsaka stora problem inte bara i Sverige; kanske skulle det sprida sig.

Där är vi inte nu, och det ska vi vara väldigt glada för. Det klarade sig. Men jag tycker att det finns en strukturell diskussion att ha med fastighetsbranschen, vilket jag har fört fram vid några tillfällen, för vi kan inte på nytt hamna i ett läge där skuldsättningen är så hög att en ränteuppgång leder till en risk för stora samhällsstörningar. Det är inte ansvarsfullt. Det är ett exempel på när kreditgivningen utgår från den enskilda banken och kanske inte från potentiella samhällskostnader. Här finns det många andra aktörer som också har en läxa att göra, inklusive ratingbolagen.

Här och nu ser det dock bättre ut. När jag och andra var på internationella möten för tre år sedan frågade alla hur det var i Sverige – här hos oss har vi inga problem, sa man. När jag åker på möten nu pratar alla om vilka problem de har hos sig, och då brukar jag säga att det ser lite bättre ut i Sverige. Möjligtvis kan man säga att vi utgjorde en early warning för vad som sedan kom att bli risker, om än ej akuta, till exempel i Tyskland, USA och några andra länder.

Daniel Barr, Finansinspektionen: Det är förvånansvärt få som tar blankolån till sin bostad, även om en förändring av låntagarbaserade åtgärder naturligtvis redan påverkar det på marginalen. Jag tror att det kommer att få mer effekt om de skatteregler som riksdagen har tagit och även den omreglering av de institut som gör den här typen av lån blir verklighet så småningom. Det tror jag kommer att få större effekter än lättnader i amorteringskraven.

Sedan håller jag med om listräntan som bankerna publicerar; vi brukar säga att det är en start för en förhandling. Det ger ganska lite information till individen. Det är bättre att fråga efter genomsnittsräntan, vilket även statsrådet

påpekade, alltså den ränta som i genomsnitt ges till kunderna. På så sätt kan man få grepp om vilken typ av ränta man har fått när man kliver ut från bankkontoret.

När det gäller bostadsbyggande kan kanske förslagen kring låntagarbaserade åtgärder få marginella effekter. Jag tror dock, som riksbankschefen var inne på, att det handlar mer om strukturella problem som bostadsmarknaden har brottats med under väldigt lång tid. Vi pratar om skatteregler, hyresreglering och allt möjligt. Detta är frågor som ingen vid det här bordet äger, utan det är kanske ni som sitter i riksdagen som äger den typen av frågor.

Angående fastighetssektorn sa jag i mitt anförande att vi ser att riskerna där har gått ned. Det betyder inte att de är borta. Men vi ser att fastighetsbolag generellt sett har börjat, och fortsätter, att omstrukturera sina balansräkningar för högre räntor. Vi ser att finansieringsmarknaden har lättat för den här typen av institut, och det är nu möjligt att låna upp på obligationsmarknaden och till lägre räntor. Det var knappast möjligt för ett drygt år sedan för de här bolagen att få den typen av lån. Just när det gäller de kommersiella fastighetsbolagen har de oftast inflationsskydd i sina hyresavtal, så de kan ofta kompensera sig intäktsmässigt kring det här.

Detta sammantaget gör att det ser lite bättre ut. Det är klart att faran inte är över helt, men riskerna är lägre.

Ordföranden: Finansmarknadsminister Niklas Wykman vill komplettera sitt första svar.

Finansmarknadsminister Niklas Wykman (M): Om det är en paneldiskussion behöver det också diskuteras lite!

Det är två saker som är väsentliga i detta, tänker jag. Riksbankschefen var inne på att liknelsen kunde halta något, och det är ändå så att det kring banker finns ett kravställande. En hel del av problemen kring kommersiella fastigheter får man i stället sortera till obligationsmarknaden, och det är väl det riksbankschefen är inne på med ratinginstitut, misstänker jag.

Gällande den finansiella stabiliteten har det ändå kunnat ställas, och har ställts, krav, medan obligationsmarknaden delvis har varit ett annat fenomen i det att de kommersiella fastighetsbolagen har ökat sin marknadsbelåning väldigt mycket. Detta bör också initiera en diskussion om hur obligationsmarknader fungerar. Det har som sagt funnits möjlighet att ställa krav på banker och även på dem som har tagit lån, medan man givetvis måste analysera och strama upp obligationsmarknaden.

När det kommer till blankolån för bostäder är det viktigt att konstatera att det finns ett metodproblem – hur kan man med säkerhet säga att detta inte är ett problem? Att inte särskilt många tar blankolån för bostäder är svårt att tillgängliggöra i datan. Vi vet inte exakt hur det ser ut, och det är givetvis också svårt att vara fullt ut anekdotisk och lyssna efter hur många som tar blankolån. Men för att kunna avfärda det och mena att blankolån inte skulle vara ett

problem på bostadsmarknaden måste man verkligen gå in och titta på vilka metoder man använder för att analysera detta. Jag skulle säga att detta är en väldigt komplicerad frågeställning.

Jan Ericson (M): Jag vill gå tillbaka till det här med utvärdering av effekterna av dagens regler. Jag har själv en något mörkare bild än vad vi fick av bilden tidigare.

I min egen och även i mina barns bekantskapskrets är det ganska uppenbart att man på olika sätt är beroende av föräldrar för att kunna skaffa sig sin första bostad, särskilt om man vill köpa en villa, bilda familj och så vidare.

Vi såg en bild förut som visade att andelen unga bolånetagare är hyfsat stabil, och det är ju bra. Men frågan är om detta verkligen ger hela bilden. Jag tänker så här att de som kommer ut på bostadsmarknaden i dag och vill bilda familj och så vidare till väldigt stor del består av 90-talspuckeln. Det är dessa som nu är i 25–30-årsåldern och bildar familj, vill köpa sitt första hus och så vidare, och de är väldigt många.

Har vi någon mätning som visar hur stor del av de unga som har råd och möjlighet att ta bolån? Det är en sak att säga att andelen unga av bolånetagarna är stabil, men det är ännu viktigare att se hur stor del av de unga som har råd och möjlighet att göra detta. Finns det någon sådan utvärdering?

Martin Ådahl (C): Tack så mycket för väldigt intressanta svar som verkligen manar till vidare frågor! Här kommer några.

Eftersom vi fick något slags svar på *när* från finansmarknadsministern är frågan lite mera *hur*. Utredningen som har lovordats av ministern själv pekar på ett antal förslag, och flera har antytt att det kanske inte blir en avreglering utan en omreglering. Ni får gärna utveckla det mer, inte minst som utredningens experter, många ledande på området, har pekat på att det finns tendenser till att hushållens försvagade ekonomi läcker ut i andra saker.

Vi har varit inne på blankolån här, men en annan sak är även att man minskar sitt sparande. Några av er har varit inne på det. Vilken bedömning gör ni av vad det behövs för omreglering? Jag skulle också gärna fråga regeringen få ett besked om vart man är på väg över huvud taget, och vad det här har för effekter i övrigt.

Jag vill även fråga om effekterna på den geografiska rörligheten, för vi ser ju verkligen att det har varit problem på bostadsmarknaden. Stora delar av Sverige flyttar man inte till, för det finns inga bostäder. Hur bidrar det här till det?

Jag vill också göra ett medskick, eftersom ni har varit inne på det flera gånger, och det handlar om länkarna in i finansiell stabilitet från ett handelskrig startat av Trumps superprotektionism, av enorma utgifter i USA och kanske crowding out som gör att räntorna stiger när den amerikanska staten suger upp mer och mer kapital för att ha stora underskott. Kan ni fördjupa den bilden?

Yusuf Aydin (KD): Ordförande! Tack för svaren i den tidigare omgången som jag tyckte bekräftade mycket kring det här med konsumtionslån som betydligt mer riskfyllt och något som ofta leder till större förluster och ärenden hos Kronofogden.

För att lite grann gå tillbaka till bolån: SBAB kom med en rapport i maj förra året kring just hushållens bolån, och där finns några punkter att ta upp. 60 procent av hushållen har inga bolån alls, medianbolånet uppgår till ungefär 1,3 miljoner och det är endast 14 procent av alla svenska hushåll som har ett lån som överstiger 2 miljoner kronor. Den stora stocken är alltså ganska sund och på en rimlig nivå, om man får säga så. Med tanke på bankernas kalkylränta, KALP-kalkyler och de krav som numera finns är det ändå ganska mycket som leder både till en sundare amorteringskultur och till att begränsa sårbarheterna med tanke på rörliga räntor.

Därför är frågan om det inte vore rimligt med en del lättnader när det gäller tillsynsåtgärder för att ge fler möjlighet att komma in på bostadsmarknaden och att man kanske har mer fokus på det som är osunt utifrån en riskbaserad approach. Det kan vara konsumtionslån, snabblån eller sms-lån, vad vi nu kallar dem, som försätter människor i svåra ekonomiska situationer.

Ordföranden: Detta får bli den sista frågan. Jag får be er i panelen att svara på frågorna och eventuellt ge någon avslutande kommentar innan vice ordföranden avslutar mötet.

Finansmarknadsminister Niklas Wykman (M): Stort tack för många bra frågor! För att avsluta diskussionen tycker jag för min del att det är väldigt bra att vi har samtal som det här där man får se flera perspektiv på dessa frågor.

Som regering har man givetvis ett ansvar att se bortom en enskild effekt. Även om vi aldrig kommer att åsidosätta den finansiella stabiliteten utan alltid kommer att värna den måste man givetvis alltid också utvärdera reglers inverkan på andra områden som fördelningspolitik, familjepolitik och andra aspekter av tillvaron.

Det är därför fullt naturligt att vi har den här diskussionen nu. Den här typen av regleringar tillkom ju både av andra och nya erfarenheter genom finansskrisen och i ett annat politiskt läge, bland annat ett annat räntepolitiskt läge, så det är klart att det är hög tid att föra en diskussion kring hur man så effektivt som möjligt får dessa regleringar på plats. Från regeringens sida är det inte en fråga om att man ska ta bort dessa regleringar; frågan är hur man ska kunna göra dem mer ändamålsenliga, det vill säga att de får en så god effekt som möjligt på den finansiella stabiliteten med så få dåliga sidoeffekter som möjligt.

Det är också det indikativa svaret på Martin Ådahls fråga kring vad som är syftet med arbetet. Vi har ju pekat på ett antal problemområden. I övrigt är det väldigt lätt att hålla med om Martin Ådahls analys kring mycket av detta med överregleringar på olika sätt, där varje reglering var och en för sig har goda

intentioner på bostadsmarknaden bredd men där den samlade effekten kan bli annorlunda. Jag tänkte därför säga att jag höll med Martin Ådahl; sedan sa han någonting om att regeringen inte rosar marknaden och då blev det genast svårare. Men i grunden så.

När det gäller Jan Ericsons fråga om unga som inte är födda med resurser hemifrån finns det skäl att titta vidare och göra fler och djupare analyser. Det behöver heller inte bara handla om själva inträdet på bostadsmarknaden, utan det kan också handla om frågeställningar kring hur familjelivet i övrigt påverkas när man till exempel skaffar barn. Blir man då kvar i en liten lägenhet i stället för att flytta till en större lägenhet eller ett hus, och vilka konsekvenser kan det få i övrigt?

Där har vi en spännande samverkan mellan ekonomisk politik, familjepolitik, finansiell stabilitet och bostadspolitik, och riksdag och regering har givetvis ett helhetsansvar för hur vårt land påverkas av de beslut som vi fattar.

Karolina Ekholm, Riksgäldskontoret: Tack för många bra frågor under den här stunden! Det har diskuterats mycket kring förslagen från den utredning som har suttit och tittat på reglering av hushållens skuldsättning, och det har förstås varit många frågor till statsrådet om hur regeringen tänker gå vidare utifrån den.

Som jag indikerade i mitt inledningsanförande är det från min synvinkel viktigt att någon typ av regler finns på plats, men när det gäller den exakta kalibreringen är jag öppen för att titta på olika varianter. Vi kommer också att återkomma med remissvar så småningom. Vår roll är dock den finansiella stabiliteten, så det är ur det perspektivet som vi kommer att beakta olika förslag. Ni riksdagsledamöter måste ju också ta hänsyn till hur regler påverkar andra aspekter av samhället, och det är helt naturligt.

När det gäller de diskussioner som vi har haft kring olika typer av lån kanske vissa lån och viss uppbyggnad av skuldsättning inte utgör någon egentlig risk för den finansiella stabiliteten, men det finns ändå konsumentskyddsaspekter som man behöver ta hänsyn till. Så även om jag kanske inte sitter och oroar mig över sms-lån och olika typer av blankolån ur vårt perspektiv, som är att hantera banker som håller på att falla, kan det ändå vara relevant att titta på de här sakerna ur ett konsumentskyddsperspektiv.

Erik Thedéen, Riksbanken: Tack för en väldigt bra utfrågning och dialog här framme – en paneldebatt, som ministern sa! Jag håller med om att det finns skillnader, men jag vill ändå peka på att det finns vissa likheter mellan utlåning till fastighetsbolag och annan utlåning.

Nåväl – det som Yusuf säger om bolånemarknaden stämmer: Om man tittar på genomsnittet är det ganska låga skulder, och det är inte alls alla som är skuldsatta. Det är också därför som de här åtgärderna är inriktade just mot hushåll som har höga skulder. Det finns en ambition – helt rätt, tycker jag – att man ska vara pricksäker i sin reglering, och det bästa vore förstås om man helt

enkelt kunde se vilka hushåll som är riskabla och så reglera dem. Men så enkel är inte världen. Det måste bli lite grovhugget, och då finns de här regleringarna på dem som har hög skuld i förhållande till värdet på fastigheten eller hög skuld i förhållande till inkomsten. I många länder får man bara låna 30 procent av värdet, vilket i praktiken innebär 3 procents rak amortering. Det är en ganska vanlig reglering i andra länder och mycket mer grovhuggen.

Jag ska återigen säga att jag tycker att det är bra att man ser över de här reglerna. En utgångspunkt bör vara att inte få en kraftig ökning av skuldsättningen, för vi vet, återigen, att det är förenat med risker. Men man kanske ska minska kassaflödeseffekten, alltså det som amorteringar gör när man tvingar hushållen att spara för ett speciellt ändamål, i det här fallet för att få ned skulden. Internationellt finns många exempel på den här typen av reglering som inte bara är direkt kopplad till amorteringar. Det är alltså inte så att man måste ha till exempel det skärpta amorteringskravet kopplat till amortering, utan man kan ha kvar det och så ta bort amorteringar. Då får man ingen ökning av skulderna, men man får samtidigt inte den stora kassaflödeseffekten.

Många har sagt här att det är väldigt viktigt att värna de unga så att de kan komma in på bostadsmarknaden. Det tycker Riksbanken också, så det är inte så att vi sitter med något snävt perspektiv och inte bryr oss om det. Men vi ska också tänka på att vi ska sitta i den här kammaren även om bostadspriserna har fallit med 30 procent. Om vi har tillåtit en stor ökad skuldsättning bland annat till unga ska vi också ta ansvar för den situationen, och det är därför som samhällsperspektivet och att ta hänsyn till de ungas möjligheter måste ha två sidor: dels att de kan komma in på bostadsmarknaden, dels att de också ska kunna klara en kris på ett rimligt sätt.

Till sist: Det vi gör och det som regering och riksdag fattar beslut om i de här frågorna har en stark normerande effekt, och det är därför jag visar bilden på att 450 nu väldigt tydligt är den här gränsen. Ändrar man den ska man vara väldigt säker på att då kommer också normen att ändras i kreditgivningen. De förändringar som kan vara påkallade ska därför göras med stor försiktighet.

Daniel Barr, Finansinspektionen: När det gäller utvärdering av reglerna är det, som jag sa i mitt anförande, inte så att generella regler kommer att påverka alla grupper på samma sätt. Det kommer att vara någon som påverkas mer eller mindre, och det är därför omöjligt att konstruera generella regler som påverkar alla lika. I det här fallet har vi diskuterat de ungas situation, och ändrar vi reglerna kan det poppa upp någon annan grupp som är speciellt drabbad. Inte för att förstagångsköpare är oviktiga; det är snarare så att i många länder har man faktiskt i sina amorteringsregler prioriterat lättnader just för förstagångsköpare.

Angående Yusuf Aydins fråga om siffrorna kring bolånen känns det nästan som om man håller på att blanda bort korten. Det är faktiskt så att Sverige har en av världens mest belånade hushållssektorer, oavsett hur man vrider och vänder på det. Det går säkert att hitta någon vinkel som gör att de här lånen ser

små ut, men totalt sett har vi faktiskt väldigt högt belånade hushåll. De senaste åren när räntorna har gått upp har vi även sett hur detta har fått effekter i form av väldigt pressade hushåll, så det har inte gått obemärkt förbi i hushållssektorn. Det här är en viktig fråga, och hushållens motståndskraft mot den här typen av förändringar är vad vi tror är viktig att slå vakt om.

Jag vill, precis som mina kollegor, tacka för bra frågor. Jag förutsätter att diskussionen kommer att fortsätta framöver.

Vice ordförande Mikael Damberg: På uppdrag av finansutskottet vill jag tacka hela stabilitetsrådet för medverkan och deltagande i detta offentliga sammanträde. Det är ett ärligt återkommande evenemang som är öppet för allmänheten och medierna men som naturligtvis också präglas av riksdagsledamöternas intresserade frågor på detta viktiga område.

Finansutskottet har valt att årligen genomföra det här, eftersom vi vet effekterna av att slarva med finansiell stabilitet. En finanskris får oerhörda konsekvenser för samhällsekonomin, för företag, för enskilda och för välfärdens finansiering, och därför är det viktigt att hela tiden ha fokus på dessa frågor också från riksdagens perspektiv. Vilka regler som ska gälla inte minst för bolånetak och amorteringskrav är aktuella frågor som berör väldigt många människor.

Vi vet att en utredning finns på plats, och vi vet också att den här processen kommer att fortsätta. Regeringen kommer att lägga fram förslag, det kommer att komma remissynpunkter och riksdagen kommer att behandla dessa frågor. Det är alltså inte slut på frågor bara för att detta offentliga sammanträde är slut.

Jag vill återigen tacka finansmarknadsminister Niklas Wykman, Karolina Ekholm, Erik Thedéen och Daniel Barr för medverkan i dagens offentliga sammanträde.

BILAGA

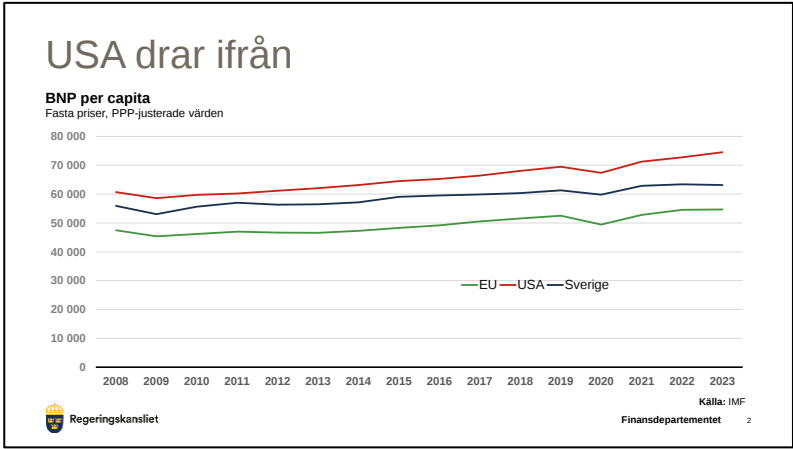
Bilder från det offentliga sammanträdet

Bilder som visades av Niklas Wykman

Finansutskottets utfrågning om finansiell stabilitet

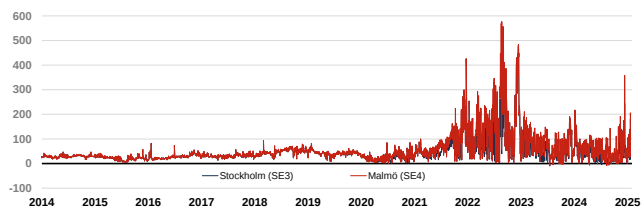
Niklas Wykman, finansmarknadsminister
21 januari 2025

Finansdepartementet 1

Volatila elpriser – en stabilitetsrisk

Spotpris på el i södra Sverige
Öre/KWh, dagsmedel

Källor: Nord Pool och Macrobond

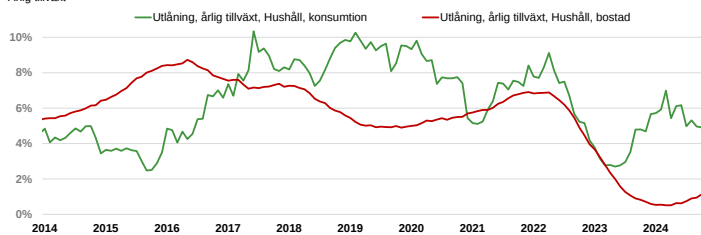
Regeringskansliet

Finansdepartementet

3

Hushållens skulder en riskfaktor

Utlåning till hushåll
Årlig tillväxt

Källa: SCB

Regeringskansliet

Finansdepartementet

4

Värna finansiell stabilitet

- Sund kreditgivning
- God amorteringskultur
- Hushållens sparande
- Effektiv banktillsyn

Regeringskansliet

Finansdepartementet

5

Arbetet med systemrisk

- Makrotillsyn syftar till att identifiera och hantera risker i det finansiella systemet som helhet
- Bred verktygslåda: amorteringskrav, bolånetak, skuldkvotsbegränsning, kontracyklisk kapitalbuffert, systemriskbuffert, riskviktsgolv m.m.
- Kritik mot låntagarbaserade åtgärder: effektivitet och fördelning

Amorteringskrav och kassaflöden

Exempel på ett ungt nyexaminerat par med ett barn som vill flytta från sin tvåa i Stockholms närförort till en trea

	BRF 2:a	BRF 3:a
Hushållets bruttolön	78 500	78 500
Lånesumma	3 128 400	4 500 000
Räntekostnad	5 475	7 875
Amortering	(2%) 5 214	(3%) 11 250
Avgift BRF	3 000	4 000
Totalt kassaflöde	13 689	23 125

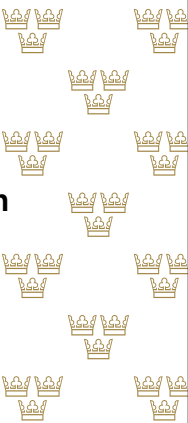
Anm. Hushållets bruttolön är för en sjuksköterska respektive civilingenjör för 2025. Bostäderna har ett kvadratmeterpris på 66 000 kronor, vilket motsvarar det genomsnittliga kvadratmeterpriset för Stockholms län. Bostäderna antas vara 60 resp. 80 kvm. Parat beräknas gå från bostadsrätt med 2 procent amortering till en större bostadsrätt och 3 procent amortering. Räntan antas var 3 procent, vilket innebär en kostnad på 2,1 procent när hänsyn tas till räntevadslag.

Vägen framåt

- Kommitténs förslag och bedömningar bereds i Regeringskansliet
- Del av en bredare översyn:
 - Behov av att reglera i lag?
 - Rätt ansvarsfördelning av övriga verktyg?
- Regeringen återkommer under våren

Bilder som visades av Karolina Ekholm

RIKSGÄLDEN
SWEDISH NATIONAL DEBT OFFICE

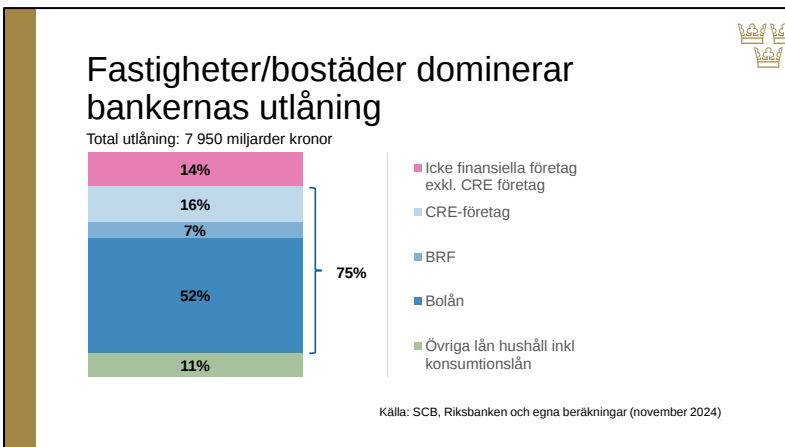
Finansiell stabilitet och makrotillsyn – amorteringskrav och bolånetak

Karolina Ekholm, Riksgäldsdirektör
Finansutskottet, Sveriges riksdag
21 januari 2025

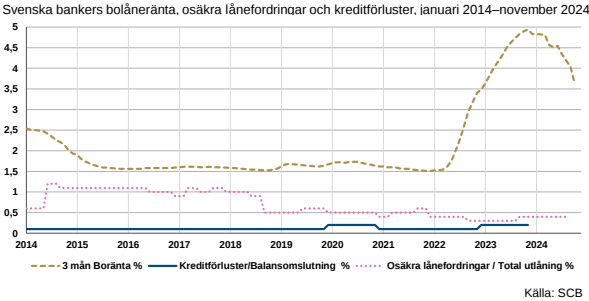

Motiv för svenska makrotillsynsåtgärder

- Situationsspecifikt – motverka effekten av låga räntor på hushållens skuldsättning
- Strukturellt – undvika marknadsutfall där krediter ges utan tillräcklig hänsyn till risker för boprisfall

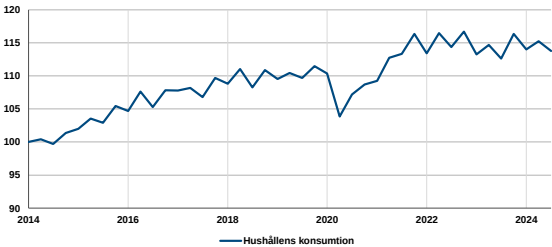

Små kreditförluster trots kraftigt höjd ränta

Räntekänsliga hushåll bromsar tillväxten

Hushållens konsumtion, kvartal 1 2014 – kvartal 3 2024

Index 100 = kvartal 1 2014

Källa: SCB

 RIKSGÄLDEN
SWEDISH NATIONAL DEBT OFFICE

Besöksadress: Olof Palmes gata 17
Postadress: 103 74 Stockholm
Telefon: 08 613 45 00, Fax: 08 21 21 63
E-post: riksgalden@riksgalden.se
riksgalden.se

Bilder som visades av Erik Thedéen

Erik Thedéen
Riksbankschef

**Stabilitetsriskerna har minskat på kort sikt
men osäkerheten i omvärlden är stor**

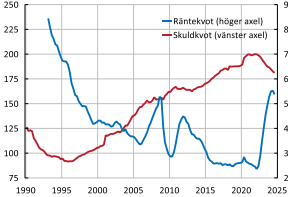
- Lättnader för skuldsatta sektorer, men stor osäkerhet i omvärlden
- Företag och fonder är mer sammanlänkade
- Fondernas likviditetssituation utgör en sårbarhet
- Konsumtionskreditbanker har fortsatt relativt höga kreditförlustnivåer
- Cyberhot och tredjepartsrisker ställer krav på marknadsaktörer

Bred samsyn att ökande skulder ofta föregår kriser

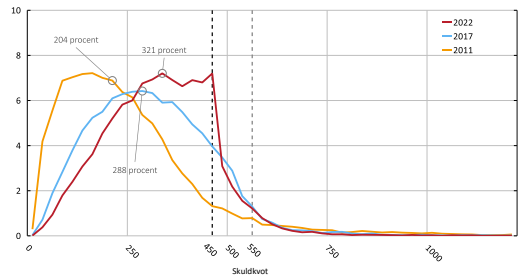
- Kreditexpansionen i Sverige har oroat
 - Snabb tillväxt i bolån och bostadspriser
 - Fler amorteringsfria lån och högre belåningsgrader
- Makrotillsyn hanterar marknadsmisslyckanden och värnar motståndskraften
 - Lånebeslut bortser från samhällsekonomiska risker
 - Motverkar osund konkurrens om bolånekunder
 - Skapar skyddsvallar mot framtida störningar

Hushållens skulder har stigit över lång tid

Anm. Skulder och ränteutgifter som andel av disponibel inkomst, procent.
Säsongrensade data. Räntekvot efter ränteavdrag.
Källor: SCB och Riksbanken

Nuvarande amorteringskrav påverkar hushållens incitament och har normerande effekter

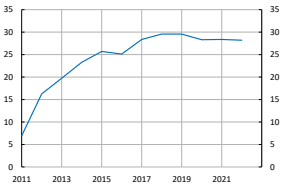
Anm. Andel nya bolånetagare i Finansinspektionens bolåneundersökningar, procent. Punkterna avser median för skuldkvoten respektive år bland nya bolånetagare (bostadsköp, tilläggs lån och bankbytare). Källor: Finansinspektionen och Riksbanken.

Kostnader av nuvarande reglering?

- Sunt att utvärdera nuvarande åtgärder
- Utredningen finner flera kostnader:
 - Svårare att fördela konsumtionen över livet
 - Försenar inträdet på bostadsmarknaden
 - Hämmar bostadsbyggandet
 - Oklar effekt på hushållens motståndskraft
- Försiktighetsprincip – remissvar senare i år
- Att göra det lättare att låna löser inte bostadsmarknadens utmaningar

Andelen unga bostadsköpare har inte minskat

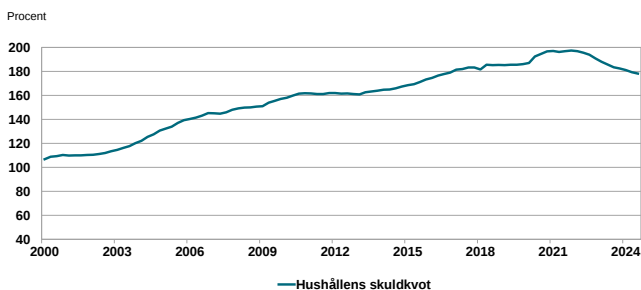

Anm. Andelen nya bolånetagare i FIs bolånekartläggningar, procent. Avser strikt nya lån vid köp av bostad. Källor: Finansinspektionen och Riksbanken.

Bilder som visades av Daniel Barr

Åtgärderna infördes när skulderna ökade snabbt

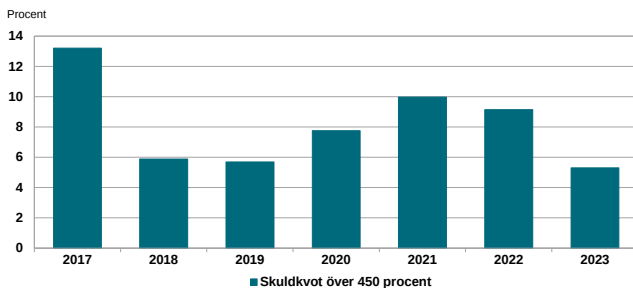

Källa: SCB

Anm. Anm. Skuldkvot är nuvarande skuld i förhållande till de fyra senaste kvartalens sammanlagda disponibla inkomst.

Andelen hushåll med höga skuldkvoter har minskat

Källa: FI

Anm. Skuldkvoten är beräknad som bruttointkomst i förhållande till de totala bolånen. Avser bostadsköp, tilläggs lån och bankbyte.

RAPPORTER FRÅN RIKSDAGEN		2022/23
2022/23:RFR1	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 20 oktober 2022	
2022/23:RFR2	FINANSUTSKOTTET Översikt med internationella exempel på uppföljning och utvärdering av centralbanker	
2022/23:RFR3	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om finansiell stabilitet i svensk ekonomi i ljuset av hög inflation och högre räntor	
2022/23:RFR4	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om Riksbankens årsredovisning 2022 och det senaste penningpolitiska beslutet från februari 2023	
2022/23:RFR5	FINANSUTSKOTTET Utvärdering av penningpolitiken 2022	
2022/23:RFR6	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om Finanspolitiska rådets rapport, Svensk finanspolitik 2023	
2022/23:RFR7	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om penningpolitiken 2022	

2023/24:RFR1	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 17 oktober 2023
2023/24:RFR2	SOCIALUTSKOTTET Offentlig utfrågning om nationell högspecialiserad vård
2023/24:RFR3	CIVILUTSKOTTET Offentligt sammanträde om vårdnad, boende och umgänge vid våld i familjen.
2023/24:RFR4	NÄRINGSUTSKOTTET Näringsutskottets offentliga sammanträde om energilagring
2023/24:RFR5	TRAFIKUTSKOTTET Offentligt sammanträde om artificiell intelligens (AI)
2023/24:RFR6	SOCIALUTSKOTTET Offentligt sammanträde om reformen av EU:s läkemedelslagstiftning
2023/24:RFR7	TRAFIKUTSKOTTET Planera laddinfrastruktur för vägtrafik – en kunskapsöversikt
2023/24:RFR8	FINANSUTSKOTTET Den demokratiska granskningen av centralbanker – En forskningsöversikt
2023/24:RFR9	CIVILUTSKOTTET Offentligt sammanträde – Hur säkerställer vi ett bostadsbyggande som möter behov och efterfrågan i hela landet?
2023/24:RFR10	FINANSUTSKOTTET Offentligt sammanträde om finansiell stabilitet i en osäker omvärld – hur påverkas Sverige?
2023/24: RFR11	MILJÖ- OCH JORDBRUKSUTSKOTTET Utvärdering av förädlingsindustrin och detaljhandeln för livsmedel
2023/24: RFR12	TRAFIKUTSKOTTET Offentligt sammanträde om trafikens elektrifiering
2023/24: RFR13	FINANSUTSKOTTET Riksbankens årsredovisning 2023 och den aktuella penningpolitiken
2023/24: RFR14	SOCIALUTSKOTTET Offentligt sammanträde om civilt försvar och krisberedskap inom hälso- och sjukvården
2023/24:RFR15	FINANSUTSKOTTET Svensk penningpolitik 2023
2023/24:RFR16	NÄRINGSUTSKOTTET Näringsutskottets offentliga sammanträde om en forsknings- och innovationspolitik för ett konkurrenskraftigt näringsliv
2023/24:RFR17	FINANSUTSKOTTET Offentligt sammanträde om Finanspolitiska rådets rapport, Svensk finanspolitik 2024

RAPPORTER FRÅN RIKSDAGEN		2023/24
2023/24:RFR18	FINANSUTSKOTTET	
	Offentligt sammanträde med utfrågning av Riksbankens direktion om penningpolitiken 2023	
2023/24:RFR19	CIVILUTSKOTTET	
	Offentligt sammanträde om överskuldsättning	

2024/25:RFR1	SOCIALFÖRSÅKRINGSUTSKOTTET Arbetslivsinriktad rehabilitering för sjukskrivna med stressrelaterad ohälsa – en utvärdering
2024/25:RFR2	FINANSUTSKOTTET Offentligt sammanträde med utfrågning av Riksbankens direktion om penningpolitiken 2024
2024/25:RFR3	FÖRSVARsutskottet Uppföljning av det civila försvaret – erfarenheter från tre beredskapssektorer
2024/25:RFR4	FINANSUTSKOTTET Finansutskottets offentliga sammanträde om finansiering av ny kärnkraft
2024/25:RFR5	NÄRINGSUTSKOTTET Näringsutskottets offentliga sammanträde om företag som brottsverktyg
2024/25:RFR6	CIVILUTSKOTTET Civilutskottets offentliga sammanträde om civilt försvar

**SVERIGES **
**RIKSDAG **

Beställningar: Riksdagens tryckeriexpedition, 100 12 Stockholm
telefon: 08-786 58 10, e-post: order.riksdagstryck@riksdagen.se
Tidigare utgivna rapporter: www.riksdagen.se under Dokument & lagar

